

LAHDEN MUSEOT VUOSIKATSAUS 2016

Lahden museoiden vuosi 2
Tutkimus- ja kulttuuriympäristöyksikkö 3
Kokoelmayksikkö 5
Näyttelytoimintayksikkö 7
Asiakaspalveluyksikkö 9
Maakuntamuseotyö 11
Aluetaidemuseotyö 15
Arkeologia 17
Rakennuskulttuuri 23
Kokoelmatyö 29
Näyttelyt ja tapahtumat 39
Asiakaspalvelu 54
Henkilökunta 64
Talous 65
Liikunta- ja kulttuurilautakunta 66
Lahjoittajat 67

toimitus Päivi Siikaniemi
taitto Studio Penna / Osmo Penna

LAHDEN MUSEOIDEN VUOSI

Lahden museoiden vuotta 2016 leimasi vahva uudistuminen: kaksi neljästä museosta oli suljettuna koko vuoden yleisöltä - Hiihtomuseo ja Radio- ja tv-museo Mastola. Tehdyt peruskorjaukset ja museotilojen tekniikan päivittäminen vaativat myös kaikkien näyttelyiden uudistamisen täydellisesti. Vuoden lopussa alkoi julkinen keskustelu taidemuseon tilatarpeesta ja tulevasta sijoituspaikasta.

Museoiden avoinnapiitoon tuli merkittävä parannus helmikuussa 2016, jolloin Lahden museot avasivat jälleen ovensa sunnuntaisin. Vuoden alussa liityimme mukaan Museokortti-järjestelmään, joka toi uusia kävijöitä ja aktiivisia museokaupan käyttäjiä.

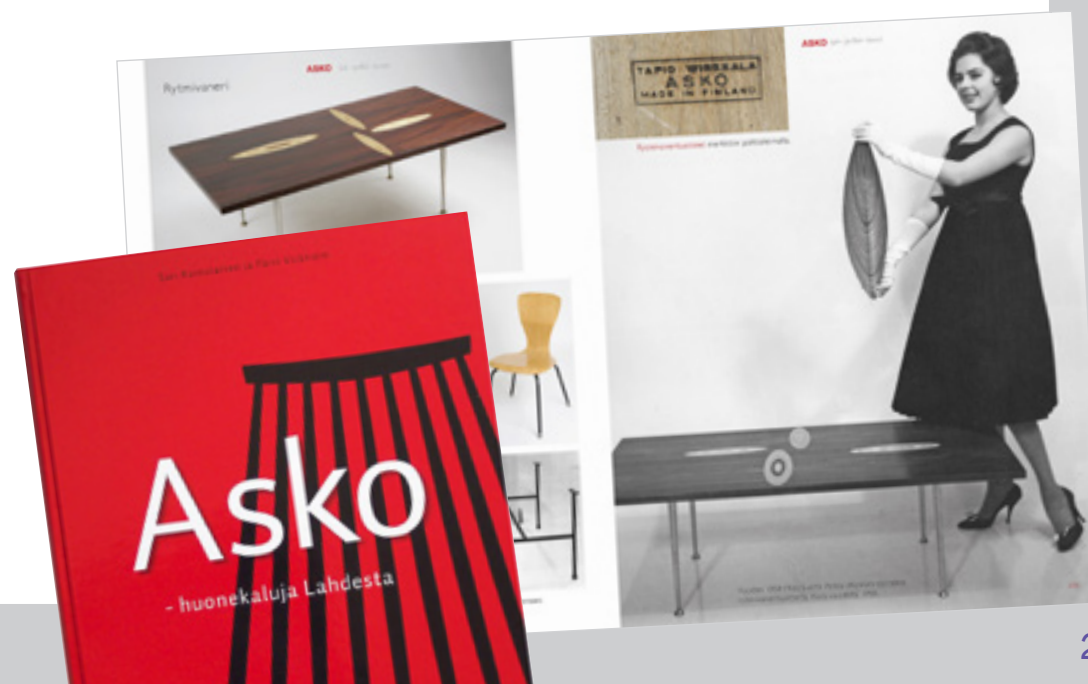
Taidemuseon näyttelyohjelma painottui ulkomaisen kulttuuriperinnön esittelyyn. Näyttelyvuoden aloitti Ranskassa asuvan Sten Heidemannin kokoelman teoksista koottu näyttely *Faces of Christ*. Kokoelman erikoisuus on se, että Heidemannin kokoelma koostuu roomalaiskatolista kirkkoa lähellä olevien taiteilijoiden nykyaikaisesta. Vastaavanlaista kokoelmaa Suomessa ei ole aiemmin nähty. Syyskaudella Taidemuseossa esiteltiin harvoin Suomessa nähtyjä nepalilaisten taidekäsityöläisten teoksia ja elämää valokuvien ja videon. Näyttely oli mitä suurimmassa määrin katsaus perinteiseen nepalilaiseen käsityöhön, joka saattaa olla vaarassa tulevina vuosina kadota tai ainakin heikentyä nuorten siirtyessä yhä enemmän koulutuksen ja uusien ammattialojen piiriin. Näyttely oli poikkeuksellisesti myyntinäyttely, jolla haluttiin tukea edellisenä vuonna sattuneen suuren maanjäristyksen kouriin joutuneita käsityöläisiä. *Treasure of Nepal* -näyttelyn kuratoi graafikko ja valokuvaaja Gary Wornell.

Tutkimusyksikkö julkaisi vuonna 2016 yhteensä kuusi kirjaa. Syksyllä julkaistiin kokoelmapäällikkö Sari Kainulaisen ja tutkija Päivi Vickholmin kirjoittama suurteos *Asko – huonekaluja Lahdesta*. Kirja käy suuren kuvamateriaalin avulla läpi Askon huonekalutehtaan vaiheet sekä tuotteet.

Lahden museoiden Tutkimuksia-sarjassa ilmestyi kaksi teosta. Eetu Sorvalin arkeologian alan pro graduun perustuva tutkimus *Etelä-Päijänteiden kivikautiset asuinpaikat ja ennustava mallinnus* sekä Päivi Revon arkeologian pro graduun perustuva tutkimus *Lahden torikaivausten 2013 miestenpukujen ja muiden tekstiilien elinkaari* julkaistiin Historiallisen museon Adventti alkaa Kartanosta -tapahtuman yhteydessä.

Nastolan kunta liitettiin vuoden 2016 alussa Lahden kaupunkiin. Samalla kunnan taidekokoelmat ja kulttuurihistorialliset esinekokoelmat siirtyivät Lahden kaupunginmuseolle. Kulttuurihistoriallinen kokoelma on pääosin Nastolan kirkonkylässä olevan kotiseutumuseon rakennuksissa.

Timo Simanainen
Lahden museoiden museonjohtaja

Tutkimus- ja kulttuuriympäristöyksikkö teki kesäretken Hämeenkoskelle, jossa tutustuttiin mm. keskiaikaisen Pyhälle Laurille nimetyn kirkon raunioihin. Kuva Päivi Siikaniemi.

Lahden kaupunginmuseon Tutkimus- ja kulttuuriympäristöyksikön perustehtävinä on museon sisäisen työnjaon mukaan vastata 1) maakuntamuseotyöstä, 2) aluetaidemuseotyöstä, 3) arkeologisen ja rakennetun kulttuuriperinnön sekä kulttuurimaiseman suojelusta ja tutkimuksesta, 4) muusta museon tutkimustyöstä, 5) museon julkaisuista ja 6) luennoista.

Vuonna 2016 yksikön päällikkönä toimi Hannu Takala. Yksikköön kuuluivat rakennustutkijat Riitta Niskanen ja Päivi Siikaniemi, maakuntamuseotutkija Milla-Lotta Kemiläinen 10.10. saakka ja Anna-Riikka Vaden 11.10. alkaen sekä valokuvaaja Tiina Rekola. Itä-Hämeen museon hoitaja Vesa Järvinen Hartolasta, arkeologisten kaivausten määrääkainainen henkilökunta Eetu Sorvali (1.1.–14.2., 1.3.–31.12.), Piritta Häkälä (14.3.–31.12.), Anna-Riikka Vaden (14.3.–10.10.) ja Päivi Repo (14.3.–31.12.) sekä Lahden teollisuushistorian tutkija Marja Huovila (1.8.–31.12.) kuuluivat myös museon tutkimusyksikköön. Kesätyöntekijöinä arkeologisissa kenttätöissä olivat kuukauden pituisilla museoharjoittelijan pesteillä Hilla Kalmari, Elmo Nykänen, Ilari Sorvali ja Jaakko Sipponen.

Tutkimusyksikkö kokoontui vuoden aikana yhdeksän kertaa. Yksikkö teki 7.6. tutustumismatkan Hollolan Hämeenkoskelle, jossa vierailtiin Hämeenkosken kirkossa, kotiseutumuseolla, Hankalan pellavaloukulla sekä keskiaikaisen kirkon raunioilla. Hämeenkoski liittyi hallinnollisesti Hollolan kuntaan 1.1.2016, mikä aiheutti selvitystyötä myös sen osalta, miten Hämeenkosken kunnanosan museotoimi jatkossa järjestetään. Arkeologisten kaivausten henkilökunta teki 13.9. tutustumis-

matkan Utin linnakkeelle, Luumäen linnoitukselle sekä Svinhufvudin kotimuseon alueelle Kotkaniemeen. Matkan aikana tutustuttiin sotahistoriallisten kohteiden maisemointeihin sekä opastusjärjestelyihin osana Lahden kaupungin sotahistoriallisten kohteiden hoitosuunnitelman tekoa.

Tutkimusyksikkö julkaisi vuonna 2016 yhteensä kuusi kirjaa. 1.9. julkaistiin kokoelmapäällikkö Sari Kainulaisen ja tutkija Päivi Vickholmin kirjoittama suurteos *Asko – huonekaluja Lahdesta*. Kirja käy suuren kuvamateriaalin avulla läpi Askon huonekalutehtaan vaiheet sekä tuotteet. Artikkelikokoelma *Nyt Lahteen – 111 vuotta Lahden historiaa* sekä sen venäjänkielinen käännös *поедем в Лахти - история города Лахти, 111 лет* julkaistiin kaupungin vuosipäivänä 1.11. Museon tutkijat kirjoittivat teokseen lyhyet artikkelit jokaiselta kaupungin vuosikymmeneltä.

Kahdeksan vuoden tauon jälkeen museon Tutkimuksia-sarjassa ilmestyi kaksi teosta. Eetu Sorvalin arkeologian alan pro graduun perustuva tutkimus *Etelä-Päijänteen kivikautiset asuinpaikat ja ennustava mallinnus* (Tutkimuksia 32) sekä Päivi Revon myös arkeologian pro graduun perustuva tutkimus *Lahden torikaivausten 2013 miestenpukujen ja muiden tekstiilien elinkaari* (Tutkimuksia 33) julkaistiin Historiallisen museon Adventti alkaa Kartanosta -tapahtuman yhteydessä 26.11. Museo julkaisi loppuvuonna vielä yhdessä Docendo Oy:n kanssa Timo Siukosen teoksen *Puusuksia Suomesta*. Kyseessä on perusteellinen tutkimus yhdestä puusta tehtyjen suksien valmistushistoriasta Suomessa.

Histamiini ja Noita nokinenä konservaattorin pöydällä odottamassa nauhojen oikomista ja pientä ehostusta ennen siirtymistään uudistettuun Mastolan perusnäyttelyyn. Kuva Lauri Löfman.

KOKOELMAYKSIKKÖ

Kokoelmayksikkö vastaa museon kokoelmatyöstä. Yksikkö hallinnoi Hiihtomuseon, Julistemuseon, kuva-arkiston, Historiallisen museon, Radio- ja tv-museon sekä Taidemuseon kokoelmia.

Kokoelmatyö nivoutuu kiinteästi museon tutkimus-, näyttely-, kulttuuriympäristö-, aluetaidemuseo- ja maakuntamuseo- sekä asiakaspalvelutyöhön. Museon omien näyttelyiden valmisteluun ja rakentamiseen osallistuivat erityisesti museomestarit ja konservaatorit, mutta myös näyttelytyöryhmiin kuuluneet tutkijat, museoapulainen, kuva-arkiston hoitaja ja kuvankäsittelijä. Kertomusvuonna näyttelytyöt työllistivät poikkeuksellisen paljon Radio- ja tv-alan kokoelmista ja talviurheilukoelmista vastaavia tutkijoita, Helena Peippoa ja Suvi Kuismaa, jotka valmistelivat vuoden 2017 puolella avautuvia perusnäyttelyitä. Myös museon julkaisuihin, markkinointiin ja tutkimushankkeisiin liittyen toimitettiin kuvia kuva-arkistosta. Lisäksi yksikön tutkijat vastaavat asiakaskyselyihin omalta erikoisalueeltaan. Konkreettisena tuotteena tästä työstä mainittakoon museon nettisivuilla julkaistava Kalusteista kysyttyä -palsta, jossa julkaistaan osa asiakkailta saaduista esinetiedusteluista ja niiden vastauksista arkistokuvineen.

Kuva-arkistossa koko edellisen vuoden valmisteltu näyttely, *Kaneli & Kardemumma – leipuriperheen elämää Lahdessa 1875–1917* avautui Historiallisessa museossa 23.3. ja oli esillä koko kertomusvuoden. Kuva-arkistonhoitaja Päivi Taipale kirjoitti ja toimitti samasta aiheesta teoksen, joka julkaistaan vuoden 2017 puolella. Samoin valmistui Asko-kokoelmaa esittelevä, 400-sivuinen kuvateos Askon huonekalutehtaan historiasta ja yrityksen tuotannosta sen 80-vuotisen toiminnan ajalta. Teoksen *Asko – huonekaluja Lahdesta* kirjoittivat kokoelmapäällikkö Sari Kainulainen ja tutkija Päivi Vickholm. Teoksen arkistokuvat ovat pääosin museon kuva-arkistosta ja esinekuvat valokuvaaja Tiina Rekolan ottamia. Teoksen taittoi graafikko Osmo Penna.

Nastolan kunta liitettiin vuoden 2016 alussa Lahden kaupunkiin. Samalla kunnan taidekokoelmat ja kulttuurihistorialliset esinekokoelmat siirtyivät Lahden kaupunginmuseon omistukseen. Kulttuurihistoriallinen kokoelma on pääosin Nastolan kirkonkylässä olevan kotiseutumuseon rakennuksissa. Museon kulttuurihistoriallisesta kokoelmasta vastaavat kokoelmapäällikkö ja tutkija sekä konservaatorit kävivät noutamassa kylmistä rakennuksista ne esineet, jotka voitiin suoralta kädeltä liittää kulttuurihistorialliseen kokoelmaan paikallisen tai valtakunnallisen merkittävyytensä vuoksi. Muu esineistö jäi kotiseutumuseolle talven yli ja sen kohtaloa mietitään vuoden 2017 puolella.

Taidekokoelmista vastaava amanuenssi tutustui Nastolassa oleviin taidekokoelmiin, joiden laajuus on miltei 500 teosta. Ne on tarkoitus lähivuosina inventoida ja luetteloida osaksi Lahden kaupungin kokoelmaa, mutta säilyttää edelleen Nastolassa, jossa osa niistä on sijoitettuna julkisiin tiloihin ja osa säilytystiloihin.

Kokoelmien karttumista on esitelty tarkemmin Kokoelmatyö-otsikon alla, mutta vuoden kartunnasta on syytä erityisesti mainita kesällä 2016 lakkautetusta Lahden Taideinstituutista saatu arvokas taidelähjoitus, johon liittyi myös oppilaitoksen historiaa valottava valokuvakokoelma sekä muutamia esineitä.

Museon kokoelmaohjelma tullaan julkaisemaan aihepiireittäin museon nettisivuilla, kertomusvuonna julkaistiin museokokoelmien kuvaukset ja tallennusperiaatteet <http://www.lahdenmuseot.fi/museot/fi/lahden-museoiden-kokoelmat/>.

Asiakastyön avuksi kokoelmayksikössä valmistettiin museoiden vastaanottoihin esite Lahjoittaisitko museoon?

Kuva Päivi Siikaniemi.

NÄYTTELYTOIMINTAYKSIKKÖ

Lahden museoiden näyttelyvuotta 2016 leimasivat ulkomailta tuodut näyttelyt sekä kahden museon perusnäyttelyn uudistamisen valmisteleminen. Taidemuseon näyttelyvuoden aloitti Ranskassa asuvan Sten Heidemannin kokoelman teoksista koottu näyttely *Faces of Christ*. Lahden Taideinstituutin lakkauttamispäätös oli kova isku Lahdelle, ja sen takia Lahden Taidemuseo halusi kunnioittaa arvokasta instituuttia järjestämällä viimeisen vuoden opiskelijoiden opinnäytetyönäyttelyn. Kesään ajoittunut *Tuottavin yksikkö* oli erittäin laadukas, ja viimeisen vuosikurssin opiskelijoiden työt saivat laajalti huomiota mediassa. Syyskaudella Taidemuseossa päästiin Suomessa hyvin harvoin nähtyihin nepalilaisiin tunnelmiin, kun valokuvaaja Gary Wornellin kuratoima *Treasure of Nepal* avautui. Näyttelyssä esiteltiin taidekäsityöläisten teoksia ja elämää Nepalissa valokuvien sekä Nepalista tuotujen taidekäsitöiden keinoin. Näyttely toimi samalla myyntinäyttelyinä.

Historiallisen museon kokoelmanäyttely *Kaneli ja kardemumma* avautui alkuvuodesta 2016. Näyttely kertoi lahtelaisen Lefrenin pienyrittäjäperheen elämästä sekä toisaalta leipurin työstä Suomen itsenäistymistä edeltävällä ajalla. Historiallisen museon toisen kerroksen huoneessa 12 on alettu aktiivisemmin pitää pienempiä vaihtuvia näyttelyitä. Tilassa on ollut vuoden 2016 aikana näyttelyitä mm. *Lyskan pojat ja li-musiinit* - 1950-luvun autoista otetuista valokuvista, Meeri Koutanie-

men valokuvanäyttely *Matka Marien maalle* sekä *Lahden Reippaan 125-vuotisjuhlanäyttely*. Myös uusi näyttelyosuus, *Kuukauden esine* toi mukavasti kiinnostusta yksittäisiin esineisiin ja ilmiöihin.

Kaksi Lahden museoiden neljästä museosta oli suljettuna koko vuoden yleisöltä: Hiihtomuseo ja Radio- ja tv-museo. Radio- ja tv-museon remontti valmistui kesällä ja Hiihtomuseon remontti syksyllä 2016.

Lahden museoiden näyttelytoimintayksikkö vastaa viiden museon näyttelytoiminnasta ja näyttelyteknisestä työstä neljässä eri museorakennuksessa: Hiihtomuseossa, Historiallisessa museossa, Taidemuseossa sekä Radio- ja tv-museossa. Näyttelytoimintayksikössä oli vuonna 2016 kaksi henkilömuutosta: Historiallisen museon amanuenssina aloitti FM Ilkka Kuhanen. Elina Liukkonen rekrytoitiin näyttelymestariksi, mutta hän aloitti työnsä vasta vuoden 2017 puolella. Tämän lisäksi yksikköön oli palkattuna ulkopuolisella hankerahoituksella yksi määräaikainen projektitutkija. Vuoden 2016 lopulla yksikön vahvuus oli kuusi vakituista: näyttelypäällikkö, kaksi amanuenssia, yksi tutkija, vastaava näyttelymestari ja näyttelymestari sekä yksi määräaikainen työntekijä.

Näyttelytoimintayksikkö teki tutustumismatkan Lahdessa syksyllä avattuun Apulanta-museoon. Museon näyttelyitä oli esittelemässä Apulanan rumpali Sipe Santapukki.

Kuva Ulla Aaltio.

ASIAKASPALVELUYKSIKKÖ

Asiakaspalveluyksikkö vastaa Lahden museoiden avoinnapidosta, museopedagogiikasta, markkinointi- ja viestintätyöstä sekä museokau-poista. Asiakaspalveluyksikkö osallistuu myös museoiden oheisohjel-ma- ja tapahtumatoimintaan.

Lahden museoiden asiakaspalvelu perustuu asiakaslähtöisyyteen. Asi-akkaiden tarpeisiin ja odotuksiin pyritään vastaamaan mahdollisimman hyvin ja tavoitteena on tarjota eri asiakasryhmille laadukasta palvelua.

Helmikuussa 2016 Lahden museot laajensivat aukioloaan sunnun-taille. Museot siirtyivät helmikuun aikana käytäntöön, jossa ovet ovat avoinna tiistaista perjantaihin klo 9–17 ja lauantaista sunnuntaihin klo 11–16. Uudet aukioloajat koskivat Historiallista museota ja Taidemu-seota, koska Radio- ja tv-museo ja Hiihtomuseo olivat molemmat edel-leen suljettuna yleisöltä remontin vuoksi.

Vuoden alussa Lahden museot liittyi myös Museokortti-järjestelmään, joka toi uusia kävijöitä ja aktiivisia museokaupan käyttäjiä. Kaikkiaan

Historiallisessa museossa ja Taidemuseossa vieraili vuoden aikana 2706 museokorttilaista.

Kevään vetonaulana oli vintage-henkinen tapahtuma *Suvi alkaa Karta-nosta* toukokuussa, joka houkutteli keväiseen Kartanoon ja Ainopuis-toon runsaasti innokkaita vierailijoita. Jo perinteeksi muodostuneet ohjelmalliset tapahtumat *Taidelauantai* ja *Adventti alkaa Kartanosta* keräsivät kävijöitä Historialliselle museolle. Myös *Ornamon* järjestämät kaksipäiväiset *joulumyyjäiset* Taidemuseolla marraskuussa olivat erit-täin onnistunut tapahtuma.

Asiakaspalveluyksikössä työskenteli 2016 kahdeksan vakituisten asia-kaspalvelijan lisäksi viisi harjoittelijaa, kolme työkokeilijaa, yksi työhön valmennettava ja yksi työelämään tutustuja (tet). Asiakaspalveluyksikkö piti vuoden aikana neljä yhteistä kokousta. Museoiden opastustoimin-taan osallistui museon tutkijoiden lisäksi neljä museo-opasta. Vuonna 2016 Historiallisessa museossa vieraili 10 948 ja Taidemuseossa 10 890 kävijää, yhteensä 21 838 kävijää.

MAAKUNTA- MUSEOTYÖ

Lahden historiallinen museo on Päijät-Hämeen maakuntamuseo.

Maakuntamuseon ja aluetaidemuseon tehtävänä on:

1. edistää museotoimintaa, kulttuuriympäristön säilymistä sekä visuaalista kulttuuria toiminnallaan;
2. huolehtia alueensa museotoiminnan keskinäisestä yhteistyöstä sekä kulttuuriperintöön ja taiteeseen liittyvän tiedon saatavuudesta;
3. antaa asiantuntija-apuaan toimialaansa liittyvissä kysymyksissä.

Puuveistos Hämeenkosken kotiseutumuseossa. Kuva Milla-Lotta Kemiläinen.

Päijät-Hämeen maakuntamuseon tehtävänä on opastaa alueen yli kah-takymmentä paikallismuseota sekä seurata ja osallistua paikallisen museokentän tapahtumiin. Museoiden lisäksi neuvotaan myös muita yhteisöjä, yrityksiä ja yksityishenkilöitä paikallisperinteen tallentami-seen ja säilyttämiseen liittyvissä kysymyksissä. Maakuntamuseo val- voo ja ohjaa Museoviraston myöntämien harkinnanvaraisten valtion- avustusten käyttöä, toimii asiantuntijana paikalliskulttuurihankkeissa ja pyrkii edistämään museoiden välistä yhteistyötä. Lisäksi maakunta- museo pitää rekisteriä alueen museokokoelmista.

Maakuntamuseotutkijana toimi FM Milla-Lotta Kemiläinen, joka siir- tyi uusiin tehtäviin syyskuussa. Sijaisena toimi loppuvuoden HuK An- na-Riikka Vaden. Paikallismuseoita ja yhdistyksiä neuvottiin ja opas- tettiin harkinnanvaraisten avustusten käytön lisäksi muun muassa seuraavissa asioissa: Sysmässä Suomen harmonikkamuseota neuvot- tiin kokoelmien omistussuhteiden osalta, Asikkalassa käynnistettiin yhteistyössä kunnan omistamien museoiden kanssa kuvakokoelman digitointi- ja luettelointihanke, Hollolan Hämeenkoskella toimivaa Kos- ki-seuraa opastettiin valokuva- ja arkistoaineiston vastaanottamises- sa, säilyttämisessä, digitoinnissa ja luetteloinnissa hankkeessa, jossa kerättiin perinnemateriaalia vuoden lopussa avautuneelle Kosken ko- hinat-sivustolle. Paikallismuseoiden neuvontaan on saatu apua kokoel- mien säilytykseen ja konservointiin liittyvissä asioissa Lahden museoi- den kokoelmakeskuksesta ja museorakennusten ja -alueiden hoitoon rakennustutkijoilta.

Toukokuussa pidettiin Lahden museoiden työntekijöille maakuntatyön työpaja, jolla pyrittiin löytämään uutta näkökulmaa ja käytänteitä maa- kuntatyöhön ja tunnistamaan ongelmakohtia. Paikallismuseotyön osal- ta keskeisiä työpajassa tavoitteiksi kirjattuja asioita ovat mm. yhdessä tehdyt osallistavat näyttelyt, uudet kohdeyleisöt (työhyvinvointi, van- hukset, maahanmuuttajat), lasten leiritoiminta ja rakennusinventoin- tien sekä nykydokumentointihankkeiden tulosten kehittäminen kierto- näyttelyksi.

Joulukuussa järjestettiin kokoelmakeskuksen joulukahvien merkeissä epävirallinen keskustelutilaisuus, jossa keskusteltiin maakunnan mu- seoiden kokoelmien ja kokoelmaohjelmien tilanteesta sekä mahdolli- sesta kokoelmayhteistyöstä. Paikalla oli edustajia kuntien omistamista museoista sekä toiminnaltaan vireistä paikallismuseoista.

Maakuntamuseotutkija osallistui Nyt Lahteen! kirjan toimittamiseen ja Jorma Lyytikäistä käsittelevän vuonna 2017 avautuvan kiertonäytte- lyn suunnitteluun. Maakuntamuseotutkija toimitti Päijät-Hämeen maa- kuntamuseon ja aluetaidemuseon Maakunnan mainiot -tiedotuslehden 1/2016. Ilmestynyt numero jäi lehden historian viimeiseksi, sillä vuo- den 2017 alusta Maakunnan mainiot muuntuu blogiksi.

Hollolan Hämeenkosken kotiseutumuseon esineitä varastoituna.
Kuva Milla-Lotta Kemiläinen.

Päijät-Hämeen museopäivää vietettiin Heinolassa VPK-talolla (alakuva) ja tutustumalla Heinolan museoihin mm. Kivalterin taloon. Kuvat Päivi Siikaniemi.

Päijät-Hämeen museotoimikunta ja museoyhdistys

Vuonna 1973 perustetun Päijät-Hämeen museoyhdistyksen tarkoituksena on ”edistää Päijät-Hämeen museolaitoksen kehitystä ja toimia Päijät-Hämeen museoiden yhteistyöelimenä sekä tukea museoiden työtä.” Sen jäseneksi voi liittyä museon omistajayhteisö, kunta ja maakunnallinen tai muu yhteisö, joka haluaa edistää yhdistyksen päämääriä. Yhdistyksen asioita hoitaa museotoimikunta, johon kuuluu puheenjohtajan lisäksi kuusi jäsentä. Puheenjohtajan toimikausi on vuosi ja museotoimikunnan jäsenten kaksi vuotta. Toimikunnan sihteerinä toimii maakuntamuseotutkija.

Vuonna 2016 museotoimikunnan puheenjohtajana toimi Riitta Ailonen (Kärkölä-seura) ja jäseniä olivat Pauliina Heinonen (Padasjoen kunta), Kalevi Perttula (Sysmä Seura), Erkki Ranta (Orimattila-Seura), Irja-Elisa Salmi (Hollolan kotiseutuyhdistys), Tarja Kuusela-Nissinen (Mäntsälän kunta) ja Merja Palokangas-Viitanen (Asikkalan kunta). Museotoimikunta kokoontui 31.5. Lahden historiallisella museolla. Tuolloin paikalla oli myös Sirpa Juuti Heinolan kaupunginmuseosta.

Museoyhdistyksen 43. vuosikokous pidettiin Päijät-Hämeen museopäivän yhteydessä 25.8. Heinolan WPK-talolla. Museopäivään osallistui 37 maakunnan museotoimijaa. Ennen kokousta Heinolan kaupunginmuseon uusi johtaja Terhi Pietiläinen esitti tervehdyksensä. Kokouksessa puheenjohtajaksi valittiin uudelleen Riitta Ailonen. Toimikunnan jäsenistä erovuorossa olivat Pauliina Heinonen, Kalevi Perttula ja Erkki Ranta. Perttula valittiin uudelleen ja uusiksi jäseniksi valittiin Henriikka Suna (Orimattilan kunta) ja Terhi Pietiläinen (Heinolan kunta). Vuoden 2017 museopäivä ja museoyhdistyksen 44. kokous päätettiin pitää Orimattilassa.

Kokouksen jälkeen Sirpa Juuti piti esityksen Anja Juurikkalasta, josta kertovat näyttelyt olivat esillä Heinolan museoissa. Esityksen jälkeen oli vuorossa tutustuminen WPK- taloon sekä Kivalterin taloon. Ohjelma jatkui lounaan jälkeen tutustumisella Heinolan kaupunginmuseon ja taidemuseon näyttelyihin.

Tutustumis-, opastus- ja neuvontakäynnit sekä tapaamiset

Milla-Lotta Kemiläinen

- 12.1. Orimattila, Orimattilan taidemuseo, neuvontakäynti
- 3.3. Sysmä, Suomen harmonikkamuseo, neuvonta- ja tutustumiskäynti
- 4.5. Hollola, Hämeenkosken kotiseutumuseon varasto, neuvontakäynti
- 31.5. Lahti, Historiallinen museo, Päijät-Hämeen museotoimikunnan kokous
- 7.6. Hollolan Hämeenkoski, tutkimus- ja kulttuuriympäristöyksikön retki
- 9.6. Helsinki, Museovirasto, Alueellisen työn teemapäivä
- 16.6. Orimattila, Artjärven kotiseutumuseo, neuvontakäynti
- 27.6. ja 9.8. Hollola, Koski-seuran arkisto ja Hämeenkosken kotiseutumuseo, neuvonta- ja tutustumiskäynti
- 25.8. Heinola, Päijät-Hämeen museopäivä ja museoyhdistyksen kokous

Anna-Riikka Vaden

- 29.8. Lahti, Uusikylä, Arjen haasteet -nykydokumentointihankeen tutustumiskäynti
- 13.9. Iitti ja Luumäki, tutustumiskäynti sotahistoriallisiin kohteisiin
- 15.–16.9. Helsinki, Helsingin kaupunginmuseo, maakuntamuseotutkijoiden tapaaminen
- 4.10. Asikkala, Danielson-Kalmarin huvila, neuvonta- ja tutustumiskäynti
- 6.10. Lahti, Melontamuseo, tutustumiskäynti
- 1.11. Asikkala, Päijänne-talo, neuvontakäynti

Koulutus ja seminaarit

Anna-Riikka Vaden

- 12.10. Helsinki, Museot@YouTube-koulutus
- 17.10. Helsinki, Kansallismuseon esihistorian perusnäyttelyn keskustelutilaisuus

Hollolan kunnan omistamasta Liisa ja Timo Ruokolaisen taidekokoelmasta koottiin näyttely vanhan S-marketin tiloihin. Kuva Katriina Haapakangas.

ALUETAIDEMUSEOTYÖ

Lahden taidemuseo toimii Päijät-Hämeen aluetaidemuseona, ja sen alueeseen kuuluu 10 kuntaa: Asikkala, Hartola, Heinola, Hollola, Kärkölä, Lahti, Mäntsälä, Orimattila, Padasjoki ja Sysmä. Aluetaidemuseon toimintaa ohjaa Valtion taidemuseon ja Museoviraston kanssa kausittain neuvoteltu toimintasuunnitelma, jonka viimeisin osa käsittää vuodet 2014 – 2017.

Lahden taidemuseossa aluetaidemuseotyö on perinteisesti jakautunut usealle henkilölle, kuten näyttelyistä vastaavalle amanuenssille Tuija Vertaiselle ja taidekokoelmista vastaavalle amanuenssille Maija-Riitta Kalliolle. Lisäksi aluetaidemuseotyötä tekee maakuntamuseotutkija, joka osallistuu toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Vuonna 2016 maakuntatutkijana toimivat Milla-Lotta Kemiläinen (11.9. asti) ja Anna-Riikka Vaden.

Alueellisen taidekasvatuksen osalta taidemuseo osallistui Lahden kaupungin perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kulttuuriohjelmiin. Koululaisille suunnitellut tehtäväpaketit ja opettajien materiaalit ovat toimialueen kaikkien koulujen käytettävissä. Taidemuseolla toteutettiin näyttelyiden yhteydessä esikouluikäisille tarkoitettuja työpajoja, jotka ovat avoimia koko toimialueen päiväkotiryhmille.

Yhteistyötä maakunnan muiden taidemuseoiden ja -toimijoiden kanssa on pyritty lisäämään. Hollolan kunnan omistama Liisa ja Timo Ruokolaisen taidekokoelma kartoitettiin ja inventoitiin keväällä 2016. Tapahumaketju lähti liikkeelle, kun Hollolan kansalliset seniorit ja Hollolan Taideyhdistys olivat yhteistyössä Hollolan kunnan kanssa päättäneet järjestää näyttelyn Ruokolaisen kokoelmasta. Näyttelyä kuratoimaan pyydettiin Lahden taidemuseosta amanuenssi Maija-Riitta Kallio.

Näyttelytyöryhmä kartoitti teokset ja niiden sijoituspaikat huhtikuussa, valokuvaaja Mauri Kalima kuvasi teokset Hollolan kunnalle. Inventoinnin yhteydessä huomattiin, että joitakin teoksia oli kadonnut mm. Salpakankaan koulun purkamisen yhteydessä ja joitakin sisäilmaongelmaisissa rakennuksissa olleita tekstiiliteoksia oli hävitetty.

Liisa ja Timo Ruokolainen olivat lahjoittaneet ensimmäiset noin 80 teosta Hollolan kunnalle vuonna 1982 ja täydensivät lahjoitustaan vie-

lä vuosina 1991 ja 1995. Yli sadan teoksen kokoelma sisältää maalauksia, veistoksia ja grafiikkaa. Pääosa teoksista on Lahden Taiteilijaseuraan kuuluvien taiteilijoiden töitä.

Lahjoituskokoelman teoksia on ollut esillä Hollolan virastoissa, kouluissa, päiväkodeissa ja vanhainkodeissa, mutta kokonaisuudessaan Liisa ja Timo Ruokolaisen kokoelmaa ei ole kunnassa aiemmin esitelty. Kokoelmasta koottiin 84 teoksen näyttely Hollolan kuntakeskukseen. Salpausselän Rakentajien ja Osuuskauppa Hämeenmaan avustuksella näyttelylle järjestyi tila entisestä S-marketista. Ruokolaisen kokoelmanäyttely ”Yhteen hitsattu liitto” ja Hollolan Taideyhdistyksen näyttely olivat avoinna 14.6. – 31.7. päivittäin. Kesänäyttely sai runsaasti huomiota paikallisessa mediassa ja se keräsi kaikkiaan lähes 2 000 katsojaa. Kokoelman arvostus kasvoi sekä kuntalaisten että päättäjien silmissä. Hollolassa ryhdyttiin myös selkiyttämään taidekokoelmien hoitoon liittyviä vastuukysymyksiä ja prosesseja. Näyttelyn yhteydessä tehtiin teosten kunnostustarpeen arvio, joka toimitettiin kunnalle.

Vuoden aikana on työstyetty myös aluetaidemuseon kiertonäyttelyä konservattori Jorma Lyytikäisen elämäntyöstä. Näyttelyn on tarkoitus avautua 19.10.2017 Lahden taidemuseossa ja siirtyä vuonna 2018 Heinolaan. Näyttely on tarkoitettu kiertonäyttelyksi aluetaidemuseon toiminta-alueelle ja siihen voidaan lisätä tarpeen mukaan paikallisia elementtejä.

Nastolan kunta liitettiin vuoden alussa Lahden kaupunkiin. Kunnan taidekokoelmat siirtyivät samalla Lahden kaupungille ja kaupunginmuseon hoitoon (ks. Lahden taidemuseo). Päijät-Hämeen maakunta- ja aluetaidemuseon yhteinen tiedotuslehti Maakunnan mainiot 1/2016 julkaistiin kesällä. Kyseinen numero oli sähköisen lehden historian viimeinen, sillä Maakunnan mainiot muuntuu vuoden 2017 alusta blogiksi.

ARKEOLOGIA

Lahden kaupunginmuseo hoitaa Museoviraston kanssa vuonna 1996 solmitun ja 2007 uusitun yhteistyösopimuksen mukaisesti Päijät-Hämeessä Muinaismuistolain valvontaan liittyvät viranomaistehävät. Niiden lisäksi museo tekee mahdollisuuksien mukaan omaa tutkimustyötä ja kilpailutuksen tultua maankäyttöhankkeisiin, jättää tarjouksia kenttätöistä ja tekee niitä sovitusti ulkopuolisella rahoituksella.

Eetu Sorvali mittaa rajamerkkiä Orimattilan Niemenkylässä. Kuva Piritta Häkälä.

Viranomaistyöt

Arkeologian yksikkö antoi maankäyttöhankkeista 58 lausuntoa, sähköpostitse suunnittelijoille ja kaavan laatijoille annettujen kommenttien lisäksi. Ilmoitusten perusteella käytiin tarkastamassa ja rajaamassa useita kohteita eri puolilla Päijät-Hämettä. Viranomaistehtäviin liittyy kuntien ja kaavoittajien neuvonta ja ohjaus sekä yhdessä käyttävät kaavaneuvottelut. Erityisen runsaasti aikaa veivät vuoden 2017 hiihdon MM-kilpailuihin liittyvien maanrakennustöiden seuranta Lahden urheilukeskuksen ympäristössä, joiden seurauksena muutamia muinaisjäännöksiä tuhoutui. Museo selvitti asiaa yhdessä Museoviraston kanssa. Koska vastuuhenkilöitä ei löytynyt vapaaehtoisesti, päättyi asia poliisitutkintaan, jossa museon tutkimuspäällikkö oli kuultavana todistajan ominaisuudessa ja kuusi Lahden liikuntatoimen työntekijää syytettynä rakennussuojelurikoksesta. Asian käsittely jatkuu 2017.

Metallinetsinharrastajien toiminta aktivoitui vuonna 2016. Museolle toimitettiin löytöjä, joiden perusteella tehtiin tarkastuskäyntejä Hololan kirkonkylään, Lahden Teivaanmäelle, Lahden Ahtialaan ja Asikkalan Urajärvelle. Etsijöiden kanssa tehdään yhteistyötä aktiivisesti lainsäädäntöä ja yleisiä metallinetsinnän menettelytapoja painottaen. Asikkalan Urajärvellä löytyi metallinetsinnän tuloksena rautakauden lopun miekka, jonka museon tutkijat kävivät kaivamassa. ylös. Miekka esiteltiin tiedotustilaisuudessa Lahden historiallisella museolla 19.5., minkä jälkeen miekka lähetettiin konservointiin Turkuun Arkebuusi osuuskuntaan. Museon kustantama konservointityö päättyy alkuvuonna 2017, minkä jälkeen miekkaa on tarkoitus pitää esillä Historiallisella museolla.

Muinaisjäännösten hoitotyö

Muinaisjäännösalueiden hoito jatkui yhdessä Teknisen- ja ympäristötoimialan kanssa siten, että Ahtialan Paakkolanmäen, Renkomäen Ristolan ja Nostavan lintutornin muinaisjäännösalueet annettiin ulkopuolisen lampurin käyttöön.

Päivi Repo ja Hannu Takala nostavat Asikkalasta löydetyn miekan kuljetuslaatikkoon. Kuva Piritta Häkälä.

Tutkimushankkeet

Hannu Takala jatkoi Suomen Akatemian ja Koneen Säätiön apurahan turvin puna-armeijan talvisodan jälkeen Viipuriin perustamien sotasaa-
lisvarastojen tutkimushanketta. Tutkimus ilmestyy vuonna 2017 Suo-
malaisen Kirjallisuuden Seuran kustantamana.

Sisällissodasta tulee vuonna 2018 kuluneeksi sata vuotta. Sekä tu-
lemaan vuospäivään liittyen että urheilukeskuksen alueella tapahtu-
neiden taistelupaikkojen tuhojen vuoksi museo käynnisti kesällä 2016
laajan taistelupaikkojen kartoitushankkeen sekä arkeologisen tutkimuk-
sen. Muiden töiden ohella Piritta Häkälä ja Anna-Riikka Vaden kartoit-
tivat moderneilla mittalaitteilla suuren määrän taistelukaivantoja, jot-
ka oli edellisen kerran dokumentoitu vuonna 1996. Kartoitus tehtiin
urheilukeskuksen alueella, Radiomäellä, Salpausselän koulun takana,
Tiirismaan koulun ympäristössä, Kullankukkulalla ja Ruolan harjulla. Ar-
keologinen kaivaus ja dokumentaatio järjestettiin Kisatulikukkulalla ja
Suurmäen juurella, Löytynharjulla. Kartoitusraportti valmistui vuonna
2016, mutta kaivausraportti vasta keväällä 2017.

Lahden kaupungin Tekninen- ja ympäristötoimiala tilasi museolta Lah-
den Aleksanterinkadun ja Rautatienkadun arkeologisen valvonnan
Lahden historiallisen ajan kylän alueella. Aleksanterinkatu muutettiin
yksisuuntaiseksi ja samassa yhteydessä levennettiin kevyenliikenteen
väyliä ja rakennettiin muiden muassa katulämmitystä tietyille osille työ-
maata. Koko työmaa oli noin 500 metrin pituinen ja arkeologinen val-
vonta tapahtui 21.4.– 9.9. välisenä aikana. Arkeologisen valvonnan ja
dokumentaation tarve vaihteli suuresti riippuen missä päin katualuetta
työt tehtiin. Kaivausjohtajana toimi Eetu Sorvali ja muina työntekijöinä
Piritta Häkälä, Anna-Riikka Vaden ja Päivi Repo. Edellisten vuosien tut-
kimuksista poiketen havainnot kylän aikaisista kerrostumista ja raken-
teista jäivät vähäisiksi, ja erityisesti Aleksanterinkadun alla kerrokset
olivat hävinneet lähes täysin. Raportti valvonnasta valmistuu tammi-
kuussa 2017.

*Ursanharju, Anna-Riikka Vaden kirjoittamassa muistiinpanoja poterosta 158:53.
Kisatulikukkula, sisällissodan aikaista taisteluhautaa. Kuvat Piritta Häkälä*

Tarkastuskäynnit, muinaisjäännösten rajaukset, tutustumiskäynnit ym.

14.4. Vantaa. Torikaivauksen 2013 konservoitujen esineiden nouto Metropoliasta, Tikkurilasta.

6.5. Asikkala, Iso-Kuusela ja Peltopohja, rautakautisten löytöpaikkojen tarkastus.

18.5. Lahti, Koiskala. Irtolöytöjen löytöpaikan tarkastus Koiskalan kartanon peltoalueella.

16.6. Hartola, Heinola. Muinaisjäännösten rajausta Hartolan Peltosaaren ja Heinolan Martinlammen kohteilla.

14.7. Sysmä. Mahdollisen kuppikiven tarkastus Sysmän Mynnilässä.

19.7. Mäntsälä, Kakarila ja Rajametsä muinaisjäännösten tarkastuksia.

26.7. Asikkala, Heinola, Sysmä. Muinaisjäännösten tarkastuksia.

13.9. Luumäki. Tutustuminen sotahistoriallisiin kohteisiin Utissa ja Luumäellä sekä tapaaminen Luumäen kunnanjohtajan kanssa.

5.10. Asikkala, Hollola. Muinaisjäännösten tarkastuksia Asikkalan Viitailassa ja Hollolan Hämeenkoskella.

14.10. Padasjoki. Mahdollisen muinaisjäännöksen tarkastus Padasjoen Tihjärvellä.

17.10. Helsinki. Osallistuminen Kansallismuseon perusnäyttelyn uudistamisen esittely- ja keskustelutilaisuuteen sekä raporttien ja metallinilmaisintöytöjen toimittaminen Museovirastoon.

20.10. Orimattila. Mahdollisen muinaisjäännöksen tarkastus Orimattilan Niemenkylässä.

9.12. Vantaa. Torikaivauksen 2013 konservoitujen esineiden nouto Metropoliasta, Tikkurilasta.

Tutkimusraportit

Asikkala, Viitaila de la Gardien kartano, muinaisjäännöksen tarkastus 5.10.2016. Eetu Sorvali.

Heinola Isosaari, muinaisjäännöksen tarkastus 26.7.2016. Eetu Sorvali.

Hollola, Hautausmaa osasto 4. Raportti arkeologisesta valvonnasta. Eetu Sorvali.

Hollola, Hämeenkoski, Suppi – kivirakenteiden tarkastus. Eetu Sorvali.

Lahti Torikatu, Lahden kylä. Kaivauskertomus 9.9.– 15.10.2015. Eetu Sorvali.

Orimattila Kiviranta, arkeologinen maastotarkastus 20.10.2016. Eetu Sorvali.

Padasjoki Juntinkorpi. Arkeologinen maastotarkastus 14.10.2016. Eetu Sorvali.

Asikkala Iso-Kuusela. Rautakautisen löytöpaikan tarkastus. 6.5.2016. Piritta Häkälä.

Asikkala Peltopohja. Tarkastusraportti 6.5.2016. Piritta Häkälä.

Mäntsälä Kakarila, muinaisjäännöksen tarkastus 19.7.2016. Piritta Häkälä & Anna-Riikka Vaden.

Mäntsälä Rajametsä, muinaisjäännöksen tarkastus 19.7.2016. Piritta Häkälä & Anna-Riikka Vaden.

Lahden 1918 taistelupaikkojen kartoitus. Piritta Häkälä & Anna-Riikka Vaden.

Eetu Sorvali tutkii kulttuurikerrosta Lahden Aleksanterinkadun arkeologisen valvonnan yhteydessä. Kuva Piritta Häkälä.

Julkaisut

Takala, Hannu & Shakhnovich, Mark & Malinen, Anssi & Tarasov, Aleksei 2016. New Stone Age Sites to the North of Lake Ladoga in Karelia, Russia. *Iskos* 21, 24–40.

Takala, Hannu 2016a. Suomessa kuohuu. 1900-luku alkaa ja Lahti saa kaupunkioikeudet. Takala, Hannu & Kemiläinen, Milla-Lotta (toim.) *Nyt Lahteen! 111 vuotta Lahden historiaa*. Lahden kaupunginmuseo, 9–13.

Takala, Hannu 2016b. Katkera marssi Hennalaan. Sisällissota päättää verisen 1910-luvun. Takala, Hannu & Kemiläinen, Milla-Lotta (toim.) *Nyt Lahteen! 111 vuotta Lahden historiaa*. Lahden kaupunginmuseo, 15–19.

Takala, Hannu 2016c. Evakot tulevat! Lahti muuttuu ja kasvaa sotien seurauksena 1940-luvulla. Takala, Hannu & Kemiläinen, Milla-Lotta (toim.) *Nyt Lahteen! 111 vuotta Lahden historiaa*. Lahden kaupunginmuseo, 35–39.

Такала, Ханну 2016d. начало хх века - лаhti получает права города. Ханну Такала & Милла-Лотта Кемилäinen Редакторы. *Поедем в Лахти! История города Лахти – 111 лет*. Городской музей Лахти, 8–13.

Такала, Ханну 2016e. Скорбный марш в Hennala. Ханну Такала & Милла-Лотта Кемилäinen Редакторы. *Поедем в Лахти! История города Лахти – 111 лет*. Городской музей Лахти, 14–19.

Такала, Ханну 2016f. к нам едут эвакуированные! Ханну Такала & Милла-Лотта Кемилäinen Редакторы. *Поедем в Лахти! История города Лахти – 111 лет*. Городской музей Лахти, 34–41.

Esitelmät

Hannu Takala piti seuraavat esitelmät:

19.1. Lahti, Wellamo-opiston kirjoittajapiiri: Sisällissodan 1918 tutkimukset Lahdessa.

22.2. Helsinki, Juuret-Muolaassa -luentosarja: Äyräpään pitäjän historiaa ja arkeologisten tutkimusten tuloksia.

6.4. Orimattila, Luhtikylän koulun tapahtumaviikko: Porvoonjoen laakson kivikautinen asutus.

9.11. Lahti, Teknisen viraston seniorit: Taistelu Lahdesta 1918.

15.11. Imatra, Imatran seudun sukututkijat: Etelä-Suomen varhaisin jääkauden jälkeinen asutus.

24.11. Lahti, Harjulan opiston evakkopiiri: Puna-armeijan sotasaalisvarastot Karjalassa 1940.

Lisäksi Hannu Takala piti keväällä 2016 dosenttiluentosarjan (12 t) Jyväskylän yliopiston museologian oppiaineessa otsikolla ”Edelfelt Eremitaasiin – museotyöntekijät taidevarkaina viime sotien kaikilla rintamilla” sekä Turun yliopistossa dosenttiluentosarjan (12 t) syksyllä otsikolla: ”Kulttuuriperintö sodissa”.

Kisatulikukkulalla tehtiin kesällä 2016 arkeologista tutkimusta sisällissodan aikaisella taistelupaikalla. Kuva Päivi Repo.

RAKENNUS- KULTTUURI

Tutkijat Riitta Niskanen ja Päivi Siikaniemi vastaavat keskinäisen työnjaon mukaisesti Päijät-Hämeen maakuntamuseossa 10 kunnan alueella rakennustutkimuksesta ja viranomaistyöstä. Vuoden 2016 alussa Nastola liitettiin Lahteen ja Hämeenkoski Hollolaan. Riitta Niskasen vastuukuntia 2016 olivat Lahti ja Mäntsälä. Päivi Siikaniemen vastuukuntia olivat Asikkala, Hartola, Heinola, Hollola, Kärkölä, Orimattila, Padasjoki ja Sysmä.

Museon valokuvaaja Tiina Rekola dokumentoi valokuvaten kesän ja syksyn aikana päijäthämäläisiä kirkonkylä. Kuva Päivi Siikaniemi.

Viranomaistyö

Museoviraston ja Lahden kaupunginmuseo / Päijät-Hämeen maakuntamuseon yhteistyösopimuksen mukaan maakuntamuseo toimii alueensa pääasiallisena rakennetun ympäristön antikvaarisena asiantuntijana. Kuntien kaavoittajien ja rakennusvalvonnan ohella viranomaisyhteistyötä on tehty Museoviraston Länsi-Suomen kulttuuriympäristöpalvelujen sekä Hämeen ja Uudenmaan ELY-keskusten kanssa.

Maakuntamuseo on käynyt neuvotteluja ja antanut lausuntoja rakennetun kulttuuriympäristön osalta maakunta-, yleis- ja asemakaavoista, rakennusten kulttuurihistoriallisesta arvosta, rakennus- ja purkuluvista, tiesuunnitelmista, maisemanhoitotoimenpiteistä ja rakennusperinnön hoidon avustushakemuksista. Tutkijat ovat valvoneet tarvittaessa erikseen sopien Museoviraston myöntämien rakennusten entistämistä avustusten ja Suomen Kotiseutuliiton myöntämien seurantaloavustusten käyttöä korjaustöihin.

Tutkijat kirjoittivat 2016 yhteensä 163 viranomaislausuntoa, joista 100 Lahdesta, 60 muista kunnista sekä laajempia alueita koskevia kolme. Kaavalausuntoja kirjoitettiin 51, rakennus- ja purkuluvista, YVA-selostuksista, tiesuunnitelmista, maisematyöluvista yms. kirjoitettiin 112 lausuntoa. Museon viranomaislausunnot ovat luettavissa Lahden museoiden internetsivuilla <http://www.lahdenmuseot.fi/museot/fi/tutkimus-ja-kulttuuriymparistoyksikko/rakennuskulttuuriyksikko/lausunnot/>.

Lisäksi on annettu satoja suullisia ja sähköpostitse välitettyjä kannanottoja ja vastauksia Lahden ja Päijät-Hämeen rakennettua kulttuuriympäristöä ja historiaa koskeviin tiedusteluihin. Tutkijat tekivät 51 maasto-, neuvonta- ja kokousmatkaa.

Inventoinnit ja dokumentointi

Rakennuskulttuuriyksikkö on vuoden 2016 alussa ryhtynyt päivittämään Nastolan rakennusinventointeja. Kulttuuriympäristöselvitystä

laaditaan yhteistyössä rakennusvalvonnan, maankäytön ja museon kesken. Kohteet dokumentoidaan myös valokuvoin.

Sysmä Seura lahjoitti museolle Sysmän talonpoikaistilojen rakennusinventoinnin, jonka olivat tehneet arkkitehti Päivi Lukkarinen ja FT Birgitta Stjernvall-Järvi. Museo tilasi Selvitystyö Aholalta / FM Teija Aholalta Asikkalan, Hartolan, Hollolan, Kärkölän, Orimattilan, Padasjoen ja Sysmän kuntia koskevan päivitys- ja täydennysinventoinnin tarvekartoituksen.

Valokuvaaja Tiina Rekola on dokumentoinut Päijät-Hämeen kirkonkylien ja taajamien rakennuskantaa ja maisemia teeman ”Muuttuvat kirkonkylät” mukaisesti sekä Nastolaa edellä mainittua kulttuuriympäristöselvitystä varten. Samoin hän valokuvasi vanhan linja-autoaseman, matkakeskuksen, Tapanilan asuinalueen ja Aleksanterinkadun remonttia.

Kokoelmat ja arkistot

Rakennuskulttuuriyksikkö hoitaa museon kartta- ja rakennuspiirustuskokoelmia. Kirjaston kokoelmassa on kulttuuriympäristöihin, rakentamiseen ja paikallishistoriaan liittyviä julkaisuja. Kirjasto karttui lahjoituksilla, ostoilla ja museon omana tuotantona. Olavi Lilja lahjoitti museolle vanhoja Lahden kaupungin rakennusjärjestyksiä. Rakennus-, arkkitehti- ja suunnittelija-arkisto karttui kahdella ”100 askelta Lahdessa” –julkaisuun liittyvällä haastattelulla.

Näyttelyt

Riitta Niskanen ja Päivi Siikaniemi ovat osallistuneet ”100 askelta Lahdessa” itsenäisyyden juhluvuoden 2017 näyttelyn suunnitteluun. Riitta Niskanen on ollut mukana suunnittelemassa konservattori Jorma Lyytikäisen elämäntyötä käsittelevää näyttelyä taidemuseolle ja maakuntamuseon kiertonäyttelyksi sekä Historiallisen museon kuukauden ilmiötä, joka oli syyskuussa ”Lahden varikko uudistuu”. Päivi Siikaniemi oli suunnittelemassa joulukuun ilmiötä: ”...joka ikkunalla kaksi kynttilää”.

Julkaisut

Riitta Niskanen kirjoitti seuraavat artikkelit julkaisuihin ja lehtiin: "Business and Culture – Time of Great Changes in the 1980'S in Finland, Lahti as an Example". Architecture Abstracts. Sixth Annual International Conference on Architecture 4–7 July 2016, Athens, Greece. Ed. Gregory T. Papanikos. The Athens Institute for Education and Research. <http://www.atiner.gr/abstracts/2016ABST-ARC.pdf>

"Nyt Lahteen! Kaupungin matkailunäkyjä 1930-luvulta". Nyt Lahteen! 111 vuotta Lahden historiaa. Lahden historiallisen museon julkaisuja n:o 7. Toim. Hannu Takala ja Milla-Lotta Kemiläinen. Saarijärvi 2016. 26–33.

"Kaupan ja kulttuurin Paavola – 1980-luvun suuri kaupunkimurros". Nyt Lahteen! 111 vuotta Lahden historiaa. Lahden historiallisen museon julkaisuja n:o 7. Toim. Hannu Takala ja Milla-Lotta Kemiläinen. Saarijärvi 2016. 65–71.

"'Hyödyn katedraaleista' asuin- ja liikekortteleiksi – Vesijärvenkadun teollisuus painui historiaan 1990-luvulla". Nyt Lahteen! 111 vuotta Lahden historiaa. Lahden historiallisen museon julkaisuja n:o 7. Toim. Hannu Takala ja Milla-Lotta Kemiläinen. Saarijärvi 2016. 72–79.

"Voittaja tulee! 2000-luvun alun taidekeskustelu käänsi katseet Radiomäelle". Nyt Lahteen! 111 vuotta Lahden historiaa. Lahden historiallisen museon julkaisuja n:o 7. Toim. Hannu Takala ja Milla-Lotta Kemiläinen. Saarijärvi 2016. 80–85.

"Поедем в Лахти! Туризм в Лахти в 1930-е годы". Поедем в Лахти! История города Лахти – 111 лет. Издание Исторического музея Лахти. Редакторы Ханну Такала & Милла-Лотта Кемиляйнен. Saarijärvi 2016. 26–33.

"Район Паавола – средоточие торговли и культуры. Глубокий перелом в характере городской среды в 1980-е годы". Поедем в Лахти!

История города Лахти – 111 лет. Издание Исторического музея Лахти. Редакторы Ханну Такала & Милла-Лотта Кемиляйнен. Saarijärvi 2016. 70–77.

"От 'соборов утилитарности' к жилим и коммерческим кварталам. В 1990-е годы промышленность на улице Весиярвенкату уходит в прошлое". Поедем в Лахти! История города Лахти – 111 лет. Издание Исторического музея Лахти. Редакторы Ханну Такала & Милла-Лотта Кемиляйнен. Saarijärvi 2016. 78–85.

"'Победитель!' Радиогора – в центре художественных дискуссий нацала 2000-х годов". Поедем в Лахти! История города Лахти – 111 лет. Издание Исторического музея Лахти. Редакторы Ханну Такала & Милла-Лотта Кемиляйнен. Saarijärvi 2016. 86–91.

"Selänteitten sylissä – Lahden ensimmäinen asemakaava ja kaupalan rakentajat". Kaikkien aikojen Salpausselkä. Päijät-Hämeen tutkimusseuran vuosikirja 2016. Toim. Matti Oijala, Jukka Oksa, Ossi Nummela ja Heidi Andersson. Lahti 2016. 70–79.

"Alatori – kukkanen kaupungin napinlävessä". Maakunnan Mainiot 1/2016.

"Hennalan suojelu on linjassaan". Etelä-Suomen Sanomat 26.5.2016 (yhdessä Timo Simanaisen kanssa).

"Lehdelle ja Jyrki Kososelle kaavasta: Mäntsälässä on sivuutettu ohjeistus". Mäntsälän Uutiset 8.6.2016 (yhdessä Timo Simanaisen kanssa).

"Konservaattori antoi uuden elämän. Jorma Lyytikäisen 60 vuotta kestäneen uran jäljet näkyvät Lahdessakin". Uusi Lahti 5.11.2016.

Museon joulukalenterin tekstitys.

*Lahden kaavoittajat, rakennusvalvonta ja museo inventoivat vuoden 2016 aikana uutta Lahtea muun muassa Nastolan Pitkätiellä.
Kuva Tiina Rekola, Lahden museot.*

Esitelmät, luennot ja puheenvuorot

Riitta Niskanen piti seuraavat esitelmät, luennot, puheenvuorot ja opastukset:

"Kulttuuriympäristöt". Puheenvuoro Pelissä kaupunki -tapahtumassa Lahden kansanopistolla 26.1.

"Lahden kaupunkikuva". Esitelmä Lahden Kansallisille senioreille Seurahuoneella 8.2.

"Hannu Neuvonen, vuoden 2016 Kartanon ystävä". Puheenvuoro Kartanon ystävien ystävänpäivätilaisuudessa historiallisella museolla 12.2.

"Renkomäen seurakunnan maalaukset". Puheenvuoro Renkomäen seurakuntakodin 20-vuotisjuhlassa Renkomäen seurakuntakodissa 14.2.

"Lahden vaiheet kylänä, kauppalana ja nuorena kaupunkina". Esitelmä venäjänkielisille Lahti-oppaille historiallisella museolla 15.3.

"Onnellisten tähtien alla – Lahden varhaisvaiheet kauppalana ja kaupunkina". Esitelmä Tilkkulatu-tapahtumassa Sibeliustalolla 20.3.

"Hennalan kasarmialueen korjaustapaohje". Puheenvuoro Hennalan asukastilaisuudessa Hennalan upseerikerholla 20.4.

"Lahden kaupunkikuva". Esitelmä Lahden länsisuomalaisille Wanhassa Herrassa 10.5.2016.

"Ihanuuden tähden – lahtelaisia puistoja". Maastoluento Suvi alkaa Kartanosta -tapahtumassa 21.5.

"Business and Culture – Time of Great Changes in the 1980's in Finland, Lahti as an Example". Esitelmä The 5th Annual International Conference on Architecturessa Ateenassa 4.7.

"Kävelyllä Kisapuistossa". Maastoluento Taidelauantaina 3.9.

"Puistoja ihanuuden tähden". Puheenvuoro kaupungintalon puutarhajuhiassa Taidelauantaina 3.9.

"Eliel Saarinen ja Lahti". Esitelmä Tiirismaan koulun eläkeläisille Ravintola Little Italyssä 5.9.

"Kulttuuriympäristöt". Puheenvuoro Pelissä kaupunki -tapahtumassa Fellmanniassa 21.9.

"Tapanila typhus i Lahtis. Karaktär versus moderna krav. Esitelmä

Tutkimuspäällikkö Hannu Takala kertoi Lahden torin kaivauksista Lahdessa vierailleille rakennustutkijoille. Kuva Päivi Siikaniemi.

Den nordiske trebyen -kongressissa Trondheimissa 22.9.

"Lahden museoiden rakennustutkimus". Puheenvuoro Kutsu poliitikko museoon -teemaviikon tapahtumassa museon toimistossa 2.11.

"Politiikkaa ja pippuripihvejä. Loviisankatu 8:n varhaisvaiheita". Puheenvuoro Apolifoorumissa Pikkuteatterissa 24.11.

"Tähtöset tuikkii. Aleksin talvivaloista". Luento Adventti alkaa Kartanosta -tapahtumassa historiallisella museolla 26.11.

"Miten vanhat talot ja puutarhat voivat vastata uusiin asumishaasteisiin. Lahden Tapanilan puutaloalueen säilyttäminen ja uudistaminen". Luento Kartanon ystävien syyskokouksessa historiallisella museolla 29.11.

Koulutus ja seminaarit

Riitta Niskanen osallistui seuraaviin alan seminaareihin ja koulutustilaisuuksiin:

Pelissä kaupunki. Lahden ympäristötoimen järjestämä koulutus, Lahden kansanopisto 26.1.

Kulttuuriympäristön suojelun viranomaispäivät, Turku 15.–16.2.

Kaupunkiakatemian aamukahvi / Osallisuus ja osallistaminen Helsinki, Laituri 19.1.

Sopenkorpi-työpaja, Ravintola Big Family, Sopenkorpi 25.2.

Länsi-Suomen rakennustutkijoiden tapaaminen, Lahti 29.3.

Siunauskappeli-seminaari, Museovirasto Helsinki 12.4.

Rakennusperinnön ja korjausrakentamisen neuvottelupäivät, Helsinki Syke 13.4.

Museon opintoretki Ahvenanmaalle 13.–15.5.

5rd Annual International Conference on Architecture, Ateena 3.–6.7.

Uudenmaan maakuntakaavaseminaari, Suomenlinna 18.8.

Pelissä kaupunki. Lahden ympäristötoimen järjestämä koulutus, Fellmannia 21.9.

Den nordiske trebyen –kongressi, Trondheim 22.–23.9.

Maakuntamuseoiden ja Museoviraston kulttuuriympäristön neuvottelupäivät, Hämeenlinna Hämeen linna 15.–16.11.

Päivi Siikaniemi osallistui seuraaviin alan seminaareihin ja koulutustilaisuuksiin:

Kulttuuriympäristön suojelun viranomaispäivät, Turku 15.–16.2.

Länsi-Suomen rakennustutkijoiden tapaaminen, Lahti 29.3.

Rakennusperinnön ja korjausrakentamisen neuvottelupäivät, Helsinki Syke 13.4.

Museon opintoretki Serlachius-museo Gösta, Mänttä 15.4.

Museon opintoretki Ahvenanmaalle 13.–15.5.

Valtakunnalliset museopäivät ja Museoliiton vuosikokous, Inari 25.–27.5.

Tutkimus- ja kulttuuriympäristöyksikön kesäretki, Hämeenkoski 7.6.

Päijät-Hämeen museopäivä, Heinola 25.8.

Maakuntamuseoiden ja Museoviraston kulttuuriympäristön neuvotte-

lupäivät, Hämeenlinna Hämeen linna 15.–16.11.

Rakennusten entistämisyhdistysten valvojatapaaminen, Helsinki Kulttuuritalo 8.12.

Opintoretki valtakunnallisesti arvokkaalle Kurhila-Pulkkilan maisema-alueelle, Asikkala 12.12.

Asiantuntijatehtävät, museon edustukset

Riitta Niskanen on ollut jäsenenä seuraavissa työryhmissä:

Lahden yleiskaava, Lahden matkakeskus, Lahden torisuunnittelu, Lahden Alatorin suunnittelu, Lahden keskustasuunnitelma, Apoli-työryhmä, Nastolan kulttuuriympäristöselvitystyöryhmä, Lahden kaupunkikuvaryhmän asiantuntija, Lahden kaupunkikuvaneuvottelukunta, Uudenmaan rakennusperinnön hoidon yhteistyöryhmä, Maakunnan mainiot -lehden toimituskunta, Puu kulttuurissa ry:n ja Lahden kaupungin yhteistyöryhmä. Lisäksi Riitta Niskanen on ICOMOS Suomen osaston hallituksen jäsen ja Taidehistorian dosentti Helsingin yliopistossa.

Päivi Siikaniemi on ollut jäsenenä Vääksyn kulttuuriympäristöohjelman päivittämisen ohjausryhmässä sekä paikallishistorian asiantuntijana Lahden nimistötoimikunnassa. Siikaniemi esitteli maakuntamuseon rakennustutkijan työtä Kutsu poliitikko museoon -teemaviikolla museon toimistossa 2.11.

Muu toiminta

Riitta Niskanen järjesti ja opasti kaupunginmuseon opintomatkan Ahvenanmaalle 13.-15.5. ja osallistui taidelauantain ja adventtitapah-tuman järjestelyihin

KOKOELMATYÖ

Asko – Huonekaluja Lahdesta kirjan julkistamistilaisuudessa museonjohtaja Timo Simanainen esittelee kirjaa lehdistölle, kirjoittajat Päivi Vickholm (vas) ja Sari Kainulainen myhäilevät tyytyväisenä pitkän tutkimusurakan päätteeksi. Kuva Tiina Rekola, Lahden museot.

Vuonna 2016 kokoelmayksikköön kuuluivat kokoelmapäällikkö, kolme kokoelmista vastaavaa tutkijaa ja Taidemuseon amanuenssi, esinekonservaattori, tekstiilikonservaattori, kuva-arkiston hoitaja, kuvankäsittelijä, museoapulainen ja kaksi museomestaria. Myös museon muu henkilökunta osallistui omien työtehtäviensä puitteissa yksikön toimintaan. Kokoelmayksikössä aloitti uutena työntekijänä esinekonservaattori Lauri Löfman.

Museossa on käynnissä kokoelmaohjelman migraatio, joka tarkoittaa valmistautumista lähivuosina tapahtuvaa kokoelmatietokannan vaihtoa varten. Nyt käytössä olevien tietokantojen luettelointitietoja siivottiin sekä aloitettiin valtakunnassa käytössä olevien museotietokantojen vertailu. Samoin valmisteltiin edelleen kokoelmatietojen siirtämistä Finna-yleisöselaimeseen.

Museon olosuhdevalvontamittaristolaitteisto uusittiin. Kaikkiaan 65 lämpötilaa sekä suhteellista ilmankosteutta mittaavaa ja tallentavaa dataloggeri-mittalaitetta sijoitettiin museon näyttely- ja säilytystiloihin. Uusitun laitteiston avulla vuosittaista olosuhteiden seuranta voidaan tehdä kattavasti. Näyttelyssä olevien valoherkkien materiaalien valoaltistuksen mittausta helpottamaan ja varmistamaan hankittiin kokeiluun 10 valoaltistusliuskaa.

Taideteosten, erityisesti piirustusten ja grafiikan huolto jatkui vuoden 2016 aikana. Museoapulainen huolsi kokoelmiin kuuluvia teoksia ja kehyksiä sekä vaihtoi grafiikkaan ja piirustuksiin hapottomia suojapahveja. Varastojärjestelyjen yhteydessä tehtiin teosten tunnistuskuvausta. Museon valokuvaaja kuvasi taidekokoelmien keskeisiä teoksia kokoelmajulkaisua varten.

Kaupungin virastoista ja laitoksista palautui vuoden mittaan teoksia ja uusittuihin, kunnostettuihin tiloihin sijoitettiin kaupungin taidekokoelmien teoksia.

Lahden museot on toiminut ammatillisten museoiden tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkoston eli TAKO toiminnassa sen perustamisesta lähtien (<http://tako.nba.fi/index>). Museo kuuluu Takon seitsemästä poolista viiteen, ja vuoden aikana museo osallistui poolien 3, 4, 6 ja 7 toimintaan. Kokoelmapäällikkö on pooli 3 sihteerinä. Hän ja osa kokoelmista vastaavista tutkijoista osallistui TAKO seminaareihin tammi- ja lokakuussa. Lisäksi museo toimi valtakunnallisessa tekstiiliteollisuusperinnettä tallentavien museoiden yhteistyöryhmässä ja maakuntamuseoiden kokoelmavastaavien yhteistyöverkostossa. Kokoelmapäällikkö toimii myös 4 poolin Pelastusdokumentoinnin ABC-hankkeen ohjausryhmän puheenjohtajana.

Taidemuseon amanuenssi toimi asiantuntijajäsenenä Julkisen taiteen työryhmässä ja Päijät-Hämeen Taidemuseoyhdistyksen hallituksessa.

Valtaosa kokoelmahankinnoista tulee museolle lahjoituksina. Ainoastaan taidekokoelmaa kartutetaan ostamalla. Kokoelmahankintoihin käytettiin vuoden aikana yhteensä 23 052 euroa. Taidehankintoihin näistä käytettiin 22 865 euroa.

Kaikkiin kokoelmiin liittyy tutkimuskirjasto, johon saatiin ja hankittiin vuoden aikana kirjallisuutta 357 nimikettä. Tilattuna tulivat seuraavat lehdet: Antik & Auktion, Antiikki & design, Avotakka, Etelä-Suomen Sanomat, Filatelisti, Flash Art International, Hollolan Lahti, Idea, Kamera-lehti, Kielikello, Kotiliesi, Muinaistutkija, Museum, Nordisk Museologi, Radioamatööri, Radiomaailma, RIG, SKAS, Sukuviesti, Suomen Kuva-lehti, Suomen Urheilulehti, Urheilun vuosikirja, Taide, Tekniikan historia, Tekniikan Waiheita, Tieteessä tapahtuu. Ilmaiseksi saatiin lehdet: DSV Aktiv, FIS-Bulletin, Fds DSV Snow, Liikkuva Päijät-Häme, New England Ski Museum Newsletter ja Mürzzuschlagen Museumbote. Suomen urheiluhistoriallisen seuran jäsenenä Hiihtomuseo saa seuran vuosikirjan käsikirjastoonsa. Lehtitilauksiin ja kirjaostoihin käytettiin vuoden aikana 1486 euroa, josta suurin osa on lehtitilausmaksuja.

Kokoelmista lainattiin muihin museoihin vuoden aikana 11 esinettä, yksi juliste ja 12 taideteosta seuraaville tahoille: Ateneumin taidemuseo; Designmuseo; Etelä-Karjalan museo; Etelä-Karjalan taidemuseo; Hämeenlinnan taidemuseo; Järvenpään taidemuseo; Kouvolan Pirkko-museo; Pohjois-Karjalan museo; Salon taidemuseo Veturitalli; Siinäbrychoffin taidemuseo; Suomen kansallismuseo; Suomen käsityönmuseo; Tampereen taidemuseo sekä Tikanojan taidekoti. Vastaavat tutkijat ja konservaatit hoitivat lainojen valmistelut.

Kokoelmatyössä keskeistä on kunkin kokoelman tallennusvastuualueeseen kuuluvan perinteen tallentaminen. Seuraavassa kuvataan vuoden kartuntaa kokoelmittain:

Kokoelmahankintoja: Kangasnäyte Kiertolainen, suunnitellut Saara Hirvisalo 1960-luvulla, valmistaja Tikkurilan Silkki Oy. Nikkisen Kengässä oli myynnissä mm. Ecco-kenkiä. Kuvan kengät 1970-luvulta. Viri ja Vispo. Kuvat Tiina Rekola, Lahden museot.

KULTTUURIHISTORIALLISET KOKOELMAT

Vuonna 2016 museon kulttuurihistorialliset kokoelmat karttuivat 33 hankintaerällä, joissa oli kaikkiaan 365 esinettä. Kokoelmaan saatiin mm. Mukkulan kartanon von Hausen -sukuun liittyvää aineistoa sekä Jovi-lastenrattaat ja -vaunut 1950-luvulta. Historiallisessa museossa järjestettyyn *Kaneli ja kardemumma -leipuriperheen elämää Lahdessa 1875–1917* näyttelyyn liittyen kokoelmaan saatiin leipomon perustajan ja omistajan Oskar Lefrénin käyttämä leipurin myssy.

Museon tekstiilikokoelmaan lahjoitettiin näytteitä Tikkurilan Silkin 1960-luvun huonekalukankaista, joita esim. Asko käytti huonekaluisaan. Kokoelmaan saatiin myös Finnlaysonin, Tampellan ja Valvillan valmistamia pöytäliinoja 1970–1980-luvulta. Niin ikään lahjoituksena museon kokoelmaan tuli erään lahtelaisen perheen käyttämiä miesten, naisten ja lasten asuja 1900-luvun alusta aina 1960-luvulle.

Vesijärvenkatu 20:ssa, ns. Kulmalan-talossa sijaitsi Neulomo Vaateympyrä (1951–1971). Yrityksen historiaa, mm. valmistuksessa käytettyjä työvälineitä saatiin kokoelmaan jo 2008. Kokonaisuus täydentyi 2016 kun museolle lahjoitettiin yrityksen valmistamia naisten asuja ja miesten päähineitä.

Rautatienkadulla toimi pitkään Nikkisen Kenkä (perustettu 1909). Perinteet olivat tärkeitä yritykselle ja se tallensi alansa historiaa säilyttämällä malleja eri vuosikymmenien kengistä. Yrityksen toiminnan päätyttyä yli sadan kenkäparin kokonaisuus lahjoitettiin museoon ja niistä kokoelmiin valittiin kattava valikoima Nikkisen Kengässä myydyistä jalkineista. Osa kokonaisuudesta lahjoitettiin edelleen Vapriikin Kenkä-museoon Tampereelle.

Lahden Vientikerman tuotanto päättyi Lahdessa alkuvuodesta 2016. Vuosikymmenien ajan yritys valmisti monelle suomalaiselle tuttuja tuotteita kuten Viri-kaakaota ja Vispo-kermää sekä uudempina tuotteina mm. Hugo-peikko ja Angry Birds -jugurtteja. Yrityksen toiminnasta

Von Hausen -perhe. Kuva Tiina Rekola, Lahden museot.

saatiin tallennettua joitain tuotantoon liittyviä esineitä sekä suuri määrä tuotepakkauksia eri vuosikymmeniltä.

Kokoelmaostoja ei vuoden 2016 aikana tehty. Paikallisten huonekaluvalmistajien, kuten Askon, Iskun ja Lepokaluston valmistamia huonekaluja saatiin siirtämällä Lahden kaupungin omistuksessa olleita, käytöstä poistettuja huonekaluja museon kokoelmaan.

Kuvakokoelmiin saatiin lahjoituksena kolme hankintaerää, joiden perinteisten kuvatyyppeiden määrä on vähintään noin 300 kpl. Lisäksi kuva-arkiston kokoelmaan digitoitiin kaksi hankintaerää: Jaana Sokaan Lahti-kuvia ja Helga Lefrénin albumin kuvat, joiden originaalit jäivät edelleen omistajalle. Kuvakokoelmat karttuivat myös valokuvaajan dokumentointikuvauksen kautta 8528 kuvalla. Kuvankäsittelijä digitoi 5500 jo olemassa olevan arkiston kuvaa. Valokuvaaja digitoi Asikkalan kotiseutuyhdistyksen laskuun helmi-maaliskuussa valokuvaaja Eino Salmisen negatiivikokoelman. Lisäksi hän mm. kuvasi radio- ja tv-alan kokoelmien ja talviurheilukokoelman esineistöä uusittavia perusnäyttelyitä varten ja taidemuseon kokoelmaa tulevaa kokoelmateosta varten.

Kuva-arkistonhoitajaa työllisti kuvatilausten ohella Kaneli & Karde-mumma -näyttelyn taustatutkimus, käsikirjoittaminen, sisällönsuunnittelu ja julkaisun kirjoittaminen. Työllistetty inventoi kahden kuukauden ajan kuva-arkiston nk. paperiarkistoa.

Kuva-arkiston aineistoa oli esillä Lahden museoiden näyttelyissä ja eri-laisissa julkaisuissa. Kuvia julkaistiin painotuotteina sekä jonkin verran sosiaalisessa mediassa. Vuoden mittaan kuva-arkisto palveli paitsi Lahden museoiden henkilökun-taa, myös monenlaisia yhteisöjä, yrityksiä ja yksityishenkilöitä. Toimitetuis-ta tilauksista laaditun tilaston perusteella eniten kuvia tilasivat erilaiset yritykset. Ulkopuolisten kuvatilausten määrä kasvoi hieman edellisvuodesta, ja tilattujen kuvien määrä lisääntyi selvästi. Kuvia välitettiin noin 2500, joista 2000 oli sisäisiä tilauksia museon erilaisiin julkaisu- ja näyttelyprojekteihin. Noin viidensadan kuvan myynnistä tullut tuotto ylitti edellisvuoden tason huomattavasti. Kuva-arkiston asiakaspalvelu oli suljettu kesälo-

Oskar ja Augusta Lefrénin kuva on yksi kuva-arkistoon digitoitavaksi saadun albumin kuvista. Mathilda Jägerroos aloitti kuvaustoiminnan Hämeenlinnassa 1881.

mien aikaan viisi viikkoa ja loppuvuodesta seitsemän viikkoa museon sisäisten töiden vuoksi.

Päijät-Häme -arkisto ja Perinnearkisto siirtyivät kuva-arkiston vastuulle 2014. Päijät-Häme -arkiston hakemisto on soveltuvin osin luettavissa museon kotisivuilla. Vuodesta 2008 lähtien Päijät-Hämeen -arkistoon tarjotut aineistot on ohjattu maakunta-arkistoon Hämeenlinnaan tai johonkin valtakunnalliseen erikoisarkistoon.

Päijät-Häme -arkisto muodostuu esinelahjoitusten yhteydessä tulleista dokumenteista sekä Päijät-Hämeeseen liittyvistä yksityishenkilöiden, yritysten ja yhdistysten asiakirja-arkistoista. Perinnearkisto sisältää haastatteluja ja muistitietokeräyksien aineistoja. Päijät-Häme -arkistoa kävi vuoden 2016 aikana tutkimassa talon ulkopuolelta kolme henkilöä.

Talviurheilukokoelmaan lahjoitettiin esineitä 10 hankintaerää ja yhteensä esinekokoelma karttui noin 276 objektilla. Esine/käsiarkistoon otettiin vastaan kaksi hankintaerää, joissa on yhteensä seitsemän objektia. Postimerkkikokoelma karttui ostoina 18 merkillä ja leimakuorella yhteensä kolmessa hankintaerässä. Valokuvalahjoituksia Hiihtomuseon kokoelmaan vastaanotettiin yksi hankintaerä ja yksi kuva.

Talviurheilukokoelmaan vastaanotettiin lahjoituksena upea mitali- ja palkintokokoelma hiihtäjä Tapio Mäkelän perikunnalta. Mäkelä oli kotoisin Mäkelän kylästä alun perin Nastolan pitäjän puolelta ja hänestä tuli Lahden Hiihtoseuran huippunimi. Hän oli kansainvälisen tason saavuttanut hiihtäjä, joka sai mm. olympiakultaa viestinhiihdossa Oslossa 1952 ja olympiahopeaa henkilökohtaisella 18 km:n matkalla sekä kultaa viestinhiihdossa Falunissa 1954. Mitalien lisäksi kokoelma sisältää runsaasti palkintoja eritasoisista kansainvälisistä ja kansallisista kisoista.

Reippaan urheiluseuran juhluvuonna Hiihtomuseo vastaanotti jääpalloon liittyvän lahjoituksen jalkapalloilija ja jääpalloilija Ossi Haikarin perillisiltä. Esineistössä oli muun muassa Reippaan jääpallojoukkueen

Museoapulainen Sini Mäkelä ja tutkija Suvi Kuisma järjestelivät Hiihtomuseon arkiston muuttoa kaupunginarkistossa. Kuva Päivi Siikaniemi.

edustuspeliasu ja –pusakka, jääpallomaila ja jääpallo eli narukerä. Haidari pelasi Reippaan joukkueissa 1950- ja 1960-luvulla.

Poliisitalon tulevaisuudessa tapahtuvan purkamisen takia keväällä 2016 tuli ajankohtaiseksi Lahden kaupunginarkiston muutto sekä museon talviurheilukokoelmaan kuuluvien arkistotalletusten muuttaminen lahjoituksiksi, kun arkistoaineistot täytyi siirtää tiloista pois. Suomen Hiihtoliiton, Lahden Ahkeran ja SVUL:n Lahden piirin kanssa sovittiin lahjoituksista ja arkistojen luovutuksesta Helsinkiin Suomen Urheiluarkistoon Suomen Urheilumuseon yhteyteen. Suomen Hiihtoliiton 143 esinettä ja muutama sata SVUL Lahden piirin valokuvia kirjattiin tässä yhteydessä talviurheilukokoelmaan. Lahden Hiihtoseuran arkisto, Finlandia-hiihdon arkisto, Vanhojen Hiihtoveikkojen sekä Lahden MM-kisojen arkistot säilyvät edelleen Lahdessa ja Hiihtomuseon hoidossa.

Radio- ja tv-alan kokoelman pääryhmät ovat radio- ja tv-vastaanottimet, lähetystoimintaan liittyvä aineisto, radio- ja lähetinputket, studiotekninen esineistö, radioamatööri- ja DX-kuuntelulaitteistot, kodin äänentallennuslaitteet sekä puhelinlaitteistot. Esinekokoelma karttui pääosin lahjoituksin. Esineitä hankittiin kertomusvuoden aikana 20 kappaletta.

Vuonna 2016 kokoelmia oli mahdollista kartuttaa hyvin rajallisesti, koska Radio- ja tv-museon korjaustöiden vuoksi toimittiin edelleen väistötiloissa. Hankinnoista voi erikseen mainita kotimaisen Finluxin televisiomalli vuodelta 2001–2002, jossa on Marimekon unikkokuosiset vaihtotrimmit etusivun reunoissa.

Taidekokoelmiin ostettiin kolme teosta: Tuomo Rosenlundin piirustus ”Mallaskatu, Lahti” (2016), Marja-Liisa Jokitalon öljymaalaus ”Niitty I” (2016) sekä Heikki Marilan isokokoinen öljy- ja akryylimaalaus ”Apokalypsis 1918, Hennala 5” (2016).

Museo sai lahjoituksena kesällä 2016 lakkautetusta Lahden Taideinstituutista 261 teosta, pääasiassa grafiikanvedoksia mutta myös maalauksia, piirustuksia ja kaksi veistosta. Suurin osa teoksista on Lahden

Taideinstituutissa opiskelleiden oppilastöitä, aina vuodesta 1973 alkaen 2010-luvun alkuun saakka. Joukossa on myös koulun opettajien lahjoittamia teoksia. Teokset luetteloidtiin Lahden taidemuseon kokoelmiin mutta niin, että säilyvät omana Lahden Taideinstituutin kokoelmana.

Lahjoituksena saatiin Werner von Hausenin kolme öljymaalausta: interiöörikuvia Mikkulan kartanosta vuodelta 1922 sekä Katunäkymä vuodelta 1931. Lahtelainen nuori kuvataiteilija Niklas Ingelius lahjoitti Päijät-Hämeen Taidemuseoyhdistyksen kokoelmaan maalauksensa ”G00100” (2016). Yhdistyksen kokoelma on talletuksena Lahden taidemuseossa.

Maecenas Kilta talletti taidemuseon kokoelmiin Kaarlo Staufferin maalauksen ”Jungle” (2013). Maalaus oli hankittu Nuoret 2016 -näyttelystä.

Kaupungin taidekokoelmalle ei ole erillistä hankintamäärärahaa vaan hankintoihin käytetään tapauskohtaisesti museon kokoelmahankintamäärärahoja. Kaupunginhallitus tilasi muotokuvan kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Mika Karista. Muotokuvan on maalannut lahtelainen taiteilija Aaro Matinlauri ja muotokuva paljastettiin valtuuston istunnossa taidelauantaina 3.9.

Lahden uskontojen välinen työryhmän lahjoitti kaupungille Hong Liu-Sertin maalauksen ”Echoes” (2015), jonka Etnisten suhteiden neuvottelukunta oli myöntänyt palkintona työryhmälle vuonna 2015. Maalaus sijoitettiin Lahden kaupunginkirjastoon.

Lehtiojan palvelukeskus sai siellä näyttelyitä pitäneiltä taiteilijoilta lahjoituksia. Teoksiaan ovat lahjoittaneet Timo Jakola, Aaro Matinlauri, Arto Määttä, Tapani Rönkä, Antti Salokannel ja Kirsi Vahtera. Lahjoitetut teokset on sijoitettu Lehtiojan palvelukeskuksen tiloihin. Teokset luetteloidtiin kaupungin taidekokoelmaan.

Kaupunki tilasi matkakeskuksen uuteen pyörätunneliin kuvanveistäjä

Virpi Kannolta suunnitelman pitkän tunnelin betoniseinille sijoitettavasta teoksesta. Virpi Kannon teoskokonaisuus valmistui marraskuun lopussa. Teos koostuu 32 suurikokoisesta, betoniin valetusta kasvoreliefistä. Teoksen nimi on ”Kun lähdin he nukkuivat”, ”When I left they were sleeping”.

Nastolan kunnan kokoelmien 233 taideteosta siirtyivät museon omistukseen kuntaliitoksen yhteydessä. Teoksista suuri osa on sijoitettu kunnantalolle, koulutiloihin, terveysasemille ja vanhusten palvelutaloihin. Osa teoksista on varastoituna. Nastolan kunnalle lahjoitettu Leo ja Maire Matinpalon kokoelma siirtyi myös Lahden museon hallintaan. Kokoelma käsittää luettelon mukaan 229 maalausta ja 20 veistosta. Nastolassa talletuksena ollut Mikko Koppalevin veistoskokoelma on palautettu taiteilijalle.

Julistekokoelma karttui 44 julisteella. Peter Bankov / Anna Tretyakova lahjoittivat 28 Bankovin suunnittelemaa julistetta. Julisteet on suunniteltu tunnetuille venäläisille kulttuuritahoille, teattereille, festivaaleille, messuille ja musiikkiyhtyeille. Erkki Kannosto lahjoitti 16 kappaletta julisteita ja originaaleja.

Julkaisut ja artikkelit

Kokoelmapäällikkö Sari Kainulainen ja tutkija Päivi Vickholm kirjoittivat ja toimittivat kaupunginmuseon julkaiseman teoksen Askon - huonekaluja Lahdesta.

Sari Kainulainen kirjoitti Nyt Lahteen! 111 vuotta Lahden historiaa -kirjaan ”Askon avajaisia juhlittiin viikko – 1960-luvun alussa valmistunut tavaratalo edusti mannermaista tyyliä”.

Kuva-arkistonhoitaja Päivi Taipale kirjoitti ”Artjärven Hietanan Sajasuksen Nuorisoseura – vintiltä löydettyjen pöytäkirjojen valossa” Päijät-Hämeen maakuntamuseon sähköiseen tiedotuslehteen Maakunnan mainiot 1/2016.

Hiihdon MM-kisat 1926 – 2017 -teoksen julkistamistilaisuudessa kirjaa esittelivät Suvi Kuisma, Matti Hintikka, Vesa Tikander ja Kalle Rantala. Kuva Sini Mäkelä.

Amanuenssi Maija-Riitta Kallio kirjoitti Nyt Lahteen! 111 vuotta Lahden historiaa -kirjaan ”Julkiset veistokset ja kaupunkikuvan rakentuminen”.

Tutkija Suvi Kuisma kirjoitti Hiihdon MM-kisat 1926 - 2017 – Nordic Ski Worlds 1926 - 2017 -teokseen artikkelit: Salpausselän kisat 1923-2017, Ei oo Lahden voittanutta – kisakaupunkina ja ihmiset kisojen kulisissa. Nyt Lahteen! 111 vuotta Lahden historiaa -kirjaan Kuisma kirjoitti ”Ei oo Lahden voittanutta – Kisahuumaa Salpausselällä 1970-luvulla”.

Luennot

Suvi Kuisma piti esitelmän ”Museokokoelmat ja urheiluhistoria - esimerkkinä lahtelainen mäkihyppyhistoria” Suomen urheiluhistoriallisen seuran seminaarissa 3.11. Jyväskylän yliopistossa.

Amanuenssi Maija-Riitta Kallio piti seuraavat luennot:

Luento Olavi Lanun tuotannosta ja opastuskierros Lanu-puistossa Lahden Kokoomuksen jäsenille ja vieraille 25.5.

Luento Viipurin taidemuseon kokoelmista Lahden Torkkelin killan kokouksessa 6.10.

Alustus maataiteilija Olavi Lanusta Lahden tiedepäivässä 15.11.

Konsultoinnit

Suvi Kuisma konsultoi Mielensäpahoittaja Oy:n henkilökuntaa MM-kisojen ja Salpausselän kisojen historiaan 9.5. Tuomas Kyrö kirjoitti ”Mielensäpahoittajan Hiihtokirjan” eli käsioppaan MM-kisojen metsäkatsomoon. Kaupunginmuseon kuva-arkistoa käytettiin myös tämän teoksen kuvittamiseen.

Mediatalo Esan kustantama ja Suomen Urheilumuseon toimittama ”Hiihdon MM-kisat 1926-2017” – ”Nordic Ski Worlds 1926-2017” – teokset työllistivät laajasti kuvatoimituksen osalta Hiihtomuseon tutkijaa Suvi Kuismaa. Pääosa teoksen kuvituksesta tuli kaupunginmuseon kuva-arkistosta. Teoksen toimitti Suomen Urheilumuseo Matti Hintikan johdolla. Urheilumuseon henkilökunta tuotti pääosin teoksen sisällön. Suvi Kuisma vieraili kirjan asiantuntijavieraana Lahdessa hyvinvointimessuilla 25.9.

Koulutukset ja muut

Päivi Vickholm osallistui Päijät-Hämeen museopäivään 25.8. Heinolassa ja Laadukasta luettelointia ja kokoelmahallintaa, ontologioiden käyttö luetteloinnissa 1.12. Helsingissä.

Sari Kainulainen osallistui Lahden kaupungin järjestämiin esimieskoulutuksiin 21.1., 26.2. ja 5.12. sekä Tako-seminaariin Museovirastossa 13.10. ja Museo vuonna 2030 -seminaariin 23.3.

Sari Kainulainen suorittaa 22.9.2016 – 21.9.2018 opetushallituksen Johtamisen erikoisammattitutkintoa koulutuskeskus Salpauksessa

Päivi Taipale osallistui Kuva-arkistokurssille 3. - 4.10. Suomen valokuvataiteenmuseossa.

Kuvankäsittelijä Mervi Mäkinen osallistui Finna-koulutuksiin 15.4., 19.5., 16.11. ja 2.12.

Tekstiilikonservaattori Maija Nisonen osallistui Elävä käsityöperintö-seminaariin 13.4., Metropolian opinnäyteseminaareihin 9.5. ja 25.5., Digiprinttaus-seminaariin 14.6., Konservattoriliiton tutustumiskäyntiin Tallinnan Kumussa 30.9., Konservattoriliiton koulutuspäivään 4.11. ja Monimuotoinen käsityöperinne- seminaariin 7.12.

Museomestari Petri Vallgren on Suomen Museotekniset ry:n hallituksen jäsen ja osallistui Suomen Museotekniset ry:n kevätkokoukseen Vantaan Ilmailumuseossa 1.4.

Museomestari Jaakko Rautalahti on Suomen Museotekniset ry:n hallituksen jäsen ja osallistui Suomen Museotekniset ry:n kevätkokoukseen Vantaan Ilmailumuseossa 1.4.

Kuva Erja Puodinketo.

HISTORIALLINEN MUSEO

Kaneli ja kardemumma – leipuriperheen elämää Lahdessa 1875 – 1917 23.3.2016 – 5.3.2017

Historiallisen museon vuoden 2016 näyttelyt aloitti kuva-arkiston valmistama näyttely Kaneli ja kardemumma. Näyttelyn lähtökohtana oli Lefrénin leipuriperheen 129 kuvaa käsittävä perhealbumi. Kuvat ovat pääasiassa henkilö- ja ryhmäkuvia, mutta niiden joukossa on kuvia muun muassa Lahden vanhan kirkon mäestä kelkalla laskevista lapsista ja jalkapallopelistä torilla. Näyttelyssä vanhat valokuvat heräsivät eloon ja kertoivat tositarinan Oskar ja Augusta Lefrénistä, jotka vuonna 1875 aloittivat yhteiselonsa leipurikisällinä ja Lahden kartanon piikana.

Albumin kuvien kautta kerrottiin kiehtova tositarina paitsi leipuriperheestä, myös Lahdesta ennen Suomen itsenäistymistä sekä ajan ilmiöistä kuten ammattikunta-, raittius- ja jääkäri liikkeestä. Lefrénin perhe kasvoi ajan myötä kymmenhenkiseksi ja onnella, taidolla ja työllä saavutti merkittävän aseman Lahden yhteiskunta- ja elinkeinoelämässä. Samaan aikaan Hollolan Lahden kylästä tuli ensin kauppala, sitten voimakkaasti kehittyvä kaupunki.

Näyttelyn kuvatoteutuksista vastasi museon pitkäaikainen yhteistyökumppani, vuonna 2016 30-vuotisjuhliaan viettänyt lahtelainen tulos-tustalo Valopalkki Oy. Yhteistyössä oli mukana myös konditoria-leipomo Laurell Oy. Näyttelyn graafisesta ilmeestä vastasi sarjakuvapiirtäjä Reetta Niemensivu. Kartanon ystävien Kafé Kartano tarjoili alkuperäisten ohjeiden mukaan mm. Lefrénin appelsiinikakkua ja Helmin korinttipikkuleipiä. Näyttelyn tiimoilta järjestettiin myös draamaopastuksia leipurioppilas Annastina Rinkelin seurassa, oppaana Erja Wiik. Näyttelyn rakentamista seurattiin Facebookissa tapahtuman sivuilla ja Suomi syö ja juo -sivuston blogissa.

Kokoelmapääällikkö Sari Kainulainen ja näyttelypääällikkö Tiia Tiainen esittelivät näyttelyä lehdistölle. Leipuriperheen elämää esiteltiin valokuvin myös Kahvila Laurellissa. Kuvat Ilkka Kuhanen.

Kaneli ja kardemumma -näyttelyn avasi kirjailija Annina Holmberg. Hän on Oskar Lefrénin tyttären pojan pojan tytär. Kuva Ilkka Kuhanen.

HUONEEN 12 NÄYTTELYT

Historiallisen museon toisen kerroksen näyttelysalissa 12 järjestettiin useita pienempiä, eri teemoihin pureutuvia näyttelyitä.

6G – Fokuksessa monikulttuurisuus 8.3.–30.4.

6G-ryhmä tarttuu ajankohtaisiin teemoihin julistetaiteen keinoin, nostaa esille uusia tekijöitä sekä edistää suomalaisen julistetaiteen ja graafisen suunnittelun tunnettuutta. Tässä spontaanisti syntyneessä, pienessä julistenäyttelyssä graafikkoryhmä pohti monikulttuurisuutta, äärimmäisen ajankohtaista, ajatuksia ja keskustelua herättävää aihetta. Näyttelyssä olivat mukana graafikot Kiia Beilinson, Kirsi Kukkurainen, Esa Ojala, Konsta Ojala, Marion Robinson, Patrik Typpö ja Eija Viirimaa.

Lyskan pojat ja limusiinit 6.5.–29.5.

1950-luvulla keräiltiin kaikkea mahdollista. Lahden Lyseon pojat Panu Kaila ja Pentti Virtanen keksivät vuonna 1955 harrastukseksi automerkkien metsästämissä valokuvaamalla. Penalla oli isän pieni Retina käytössään. Tietoa kuvauspäivistä ja niihin liittyvistä tapahtumista löytyi Panun pienestä päiväkirjasta. Harrastuksen toinen aalto seurasi 1958.

Saalis sijoitettiin pieninä kinofilmin pinnakkaiskopiaina vanhaan postimerkkialbumiin. Kun myös melkein kaikki negatiivit säilyivät, syntyi ajatus esittää kokoelma näyttelyn muodossa. Negatiivien reprokuvaus ja kuvien tulostus on Panun tekemää ja näyttelyn luettelossa olevat asiatekstit Penan eri lähteistä haravoimia. Autoharrastaja Antti Mäkelä tuotti kokoelmistaan esinerekvisiittia ja esillä oli myös taiteilija Mox Mäkelän videoteos.

*Panu Kaila vas. ja Pentti Virtanen Lahden Radion haastattelussa.
Kuva Ilkka Kuhanen.*

Monrepos-puisto – ainutlaatuinen 1700–1800-lukujen puutarhataiteen muistomerkki 7.6. – 29.6.

Vuonna 1988 perustettu Valtion historiallinen arkkitehtuuri- ja luonnon-suojelumuseo Park Monrepos'n tuottama näyttely avasi valokuvien ja tekstein Venäjän ja Suomen yhteistä kulttuuriperintöä. Näyttely kertoi Monrepos-puiston historiasta ja sen vaiheisiin liittyvästä Nicolayn suvusta. Näyttelyssä esiteltiin muun muassa kuuluisat kiinalaistyylliset kaarisillat, Väinämöisen patsas ja paikallisen väestön parissa jo ennen puiston perustamista tunnettu Narkissoksen lähde. Kiertonäyttelyn kokosivat Park Monrepon tutkijat Julia Moshnik, Mikhail Efimov ja Valentin Bolgov sekä valokuvaaja Sergey Kiselev. Näyttelytekstit suomensi arkeologi Aleksandr Saksa.

Meeri Koutaniemi: Matka marien maalle 8.7. – 11.9.

Elokuussa 2015 koettiin Suomen kulttuuririntamalla uudenlainen avaus, kun Muusikkokollektiivi Äänisen, valokuvaaja Meeri Koutaniemen sekä kolmen marilaisen taiteilijan yhteisvoimin rakentama Matka marien maalle -esitys lähti laajalle kiertueelle ympäri maata. Tuota kiertuetta varten koottu valokuvanäyttely nähtiin Sibeliustalossa Suomalais-ugrilaisessa maailmankongressissa 15. - 17.6.2016. Näyttely siirtyi sieltä heinä-elokuuksi Historialliseen museoon.

Matka marien maalle johdattaa yleisön kaukaiseen, vieraaseen maahan kielisukulaistemme luo. Meeri Koutaniemen kuvat eivät esittele pientä vähemmistökansaa perinteisten kansallisruokien, -pukujen tai -laulujen kautta, vaan osoittavat, että valtakulttuurien varjoon jäänyt kieli ja sen puhujat ansaitsevat tulla tuoduiksi esille myös valokuvataiteen keinoin. Koutaniemi kiersi kuvausmatkallaan useissa kylissä ja päiväkodeissa.

Kuusamolaislähtöinen valokuvaaja Meeri Koutaniemi on yli neljässäkymmenessä maassa työskennellyt, useissa maissa palkittu valokuvataiteilija. Hän on tullut tunnetuksi kantaaottavista ja ihmisoikeuksia puolustavista aiheistaan ja on yksi Suomen kansainvälisesti tunnetuimmista nuoren polven valokuvaajista.

Matka marien maalle -näyttelyä esittelivät avajaisissa amanuenssi Ilkka Kuhanen ja Venäjän vähemmistökansojen parissa tutkimustyötä tekevä FT Merja Pikkarainen. Kuvat Ilkka Kuhanen ja Päivi Siikaniemi.

REIPAS 125 –juhlanäyttely 18.9. – 9.10.

Reipas-seurat viettivät yhdessä vuonna 2016 kunniakasta 125-vuotisjuhlavuotta uuden historiikin, historianäyttelyn, hyväntekeväisyyskonsertin ja Reipas-teemaviikon monien eri tapahtumien sekä juhlaotteluiden merkeissä.

Reipas-teemaviikko käynnistyi Lahden historialliseen museoon tehdyllä juhlanäyttelyllä, jossa oli esillä Reipas-seurojen ja urheilijoiden muistoesineitä, palkintoja sekä seurojen materiaalia ja kuvia vuosien varrelta.

KUUKAUDEN ILMIÖ

Historiallisen museon museokaupassa nostetaan kalenterikuukausittain vitriiniin kuva, ilmiö, esine, taulu, juliste, tarina tai muu vastaava ajankohtainen tai muuten mielenkiintoinen aihe, jota ei välttämättä saada sijoitetuksi museon näyttelyihin. Kuukauden ilmiöön pääsee tutustumaan ilman sisäänpääsymaksua.

Toukokuu, Viikinkiaikainen miekka

Asikkalasta löytyi toukokuun 2016 puolivälissä harvinainen viikinkiaikainen miekka. Miekka löytyi kahden paikallisen metallinilmasinharrastajan ja Lahden kaupungin museon arkeologien yhteisessä hankkeessa. Kyseiselle miekkatypille ei ole alustavissa tutkimuksissa löytynyt selviä vastineita. Lähialueilta on löytynyt myös miekan ponsi sekä koruja. Miekkaa analysoi julkistamistilaisuudessa läsnä ollut asiantuntija, rautakauden miekoista aiemmin vuonna 2016 väitöskirjan tehnyt FT Mikko Moilanen.

*Miekkalöytö aloitti Historiallisen museon Kuukauden ilmiö –konseptin.
Kuva Ilkka Kuhanen.*

Kesäkuu, Tykinammukset kauppatorilta

Lahden kauppatorin arkeologisten kaivausten yhteydessä vuonna 2013 nykyisen Alatorin alueelta löytyi kaksi tykinammusta. Molemmat olivat niin sanottuja srappelleja eli irrallisilla luodeilla täytettyjä ammuksia. Lentoratansa perusteella molemmat srappellit on ammuttu kaupungin länsipuolen harjumaastosta. Ne liittyvät vuoden 1918 sisällissodan loppuvaiheen taisteluihin, jolloin lännestä kohti itää pyrkinyt punakaarti yritti vallata Lahden keskustan sitä hallinneilta valkoisilta ja heidän avukseen tulleilta saksalaisilta joukoilta.

Heinäkuu, Sisällissodan 1918 löytöjä Salpausselän harjulta

Sisällissodan 1918 loppuvaiheessa Lahden kaupungin hallinnasta käytiin ankaria taisteluja. Taistelut päättyivät 1.5.1918. Arkeologinen löytömateriali täydensi taisteluista kertovia historian lähteitä.

Elokuu, Kivikautisia kvartsiesineitä Heinolasta

Kvartsista tehdyt kiviesineet ja niiden työstämisestä syntynyt jäte on yleisin ja tunnusomaisin löytöryhmä Suomen kivikautisilla (8600–1500 eaa.) kohteilla. Kuukauden ilmiö esitteli arkeologisia löytöjä Heinolan Harakkalahdelta Ala-Rievelin luoteisrannalta. Lahden kaupunginmuseo teki paikalla arkeologisia tutkimuksia vuosina 2005 – 2006.

Syyskuu, Lahden varikko uudistuu

Lahden Mytjäisten rautatievarikon uudistumisesta kertova kuukauden ilmiö. Kesäkuussa 2016 valmistunut asemakaavaluonnos esitteli varikon tulevaisuutta.

Lokakuu, Visiittikorttikuva-albumi – aikansa facebook

Kuva-arkiston näyttelyssä esiteltiin käynti- eli visiittikorttikuvia, jotka yleistyivät 1860-luvulla. Kuvan pahvikoko on yleensä noin 10 x 6 cm. Visiittikorttikuvat olivat muodissa 1800-luvun loppupuolelta aina 1920-luvulle asti.

*Sisällissodan aikaiselta taistelupaikalta löydetty pakin kansi.
Kuva Piritta Häkälä.*

*Mytjäisten rautatievarikon uudistamisesta kerrottiin syyskuussa.
Kuva Ilkka Kuhanen.*

Adventtiajan julistenosto: Kolmen kuninkaan kumarrus – mutta missä on Balthasar?

Lasse Hietala (1921–2008) oli suomalainen graafikko, jonka käsissä virallinenkin viestintä sai inhimilliset kasvot. Hietalan tyyliin kuului tunnistettavien anekdoottien käyttäminen. Näin on myös Postille suunnitellussa, kolmen kuninkaan kumarrukseen viittaavassa joulujulistesarjassa. Kolme kuningasta tai kolme itämaan tietäjää ovat Matteuksen evankeliumissa mainittuja oppineita, jotka Raamatun mukaan tulivat idästä Betlehemiin osoittamaan kunnioitusta ja tuomaan lahjoja vastasyntyneelle Jeesus-lapselle.

Valitettavasti Lahden julistemuseon kokoelmassa triptyykki on vajaa. Mukana ovat vain Melchior ja Caspar; yleensä tummaihoisena ja arabipukuisena kuvattu Balthasar puuttuu.

Joulukuu 2016 ”... joka ikkunalla kaksi kynttilää.”

Itsenäisyyspäivän 6.12. iltana on tapana sytyttää ikkunalle kaksi kynttilää. Tavalla on kuitenkin Suomen itsenäisyyttä pidempi historia. Kuten yleensä perinteissä, myös tässä yhdistyy useita eri-ikäisiä perinteitä, tarinoita ja merkityksiä.

Juhlavalistus- ja kahden kynttilän-perinnettä havainnollistivat perinteestä kertovan tekstin lisäksi Lahden Lehdessä vuonna 1904 julkaistu kirjoitus maanpaossa olleen kapteeni August Fellmanin juhlavalistusta kotiinpaluusta sekä 1940-luvun kuva Lahden toria reunustavien talojen kynttilävalaistuksesta.

PITKÄKESTOISET NÄYTTELYT

Viipurin perintö Lahdessa -näyttelyn huoltotyöt

Viipurin perintö Lahdessa -näyttelyn elinkaarta päätettiin jatkaa yhtäältä Viipuri-aiheen paikallisen merkityksen vuoksi, toisaalta mielenkiintoisen kokoelman esillä pitämiseksi.

Historiallisen museon marras-joulukuun ilmiönä oli Julistemuseon kokoelmista kaksi Lasse Hietalan Postille suunnittelemaa joulupostijulistetta. Kuva Ilkka Kuhanen.

Näyttelystä saadun palautteen perusteella tilan valaistusta parannettiin. Niin ikään tekstiplansseja vaihdettiin vitriiniteippauksin toteutettuihin ja käsiohjelman taitto uudistettiin. Kokoelman esineturvallisuuden varmistamiseksi esillä olleita valoaltistusta saaneita taideteoksia ja tekstiilejä vaihdettiin uusiin.

Tuhkasta nousi Lahti

Näyttely kertoo sekä mittakaavaltaan suuresta arkeologisesta torikai-vaushankkeesta että arkeologin työstä. Viimeaikaisten esinelöytöihin perustuvien tutkimusten myötä on saavutettu uutta tietoa Lahden kylän ajoilta. Tämän vuoksi näyttelyn elinkaarta päätettiin jatkaa tuoreistamalla näyttelysisältöjä ja tuomalla näyttelyyn uusia teemoittain esille nostettavia esineryhmiä, jotka antavat lisätietoa Lahden kylän ajan elämästä.

TAIDEMUSEO

Faces of Christ 13.2.–15.5.

Taidemuseon näyttelyvuosi 2016 sisälsi runsaasti vaikutteita eri kulttuureista. Näyttelyohjelman aloitti *Faces of Christ*. Näyttelyssä oli esillä Suomessa harvoin nähtyä roomalaiskatolista kuvataidetta. Teokset tulivat ranskalaisesta *Faces of Christ* -yksityiskokoelmasta, joka on hyvin kansainvälinen – Lahden taidemuseon valikoimassa oli taidetta 24 taiteilijalta 13 eri maasta. Kokoelman sanomaltaan ja symboliikaltaan vahvat teokset kertovat katolisesta mystiikasta ja tekijöidensä voimak-

Kuva Tiina Rekola, Lahden museot.

kaasta suhteesta aiheisiinsa. Vuosisatoja vanhaan kuvataiteen perinteeseen nojaavat teokset ovat nykyajan toteutuksia 1950-luvulta tähän päivään: valtaosa näyttelyssä olleista teoksista on 2000-luvulta. *Faces of Christ* -kokoelman teokset täydentyivät suomalaisella kristillisellä taiteella viime vuosikymmeniltä. Suomalaisen osuuden taiteilijat olivat Anneli Airikka-Lammi, piispa Arseni, Liisa Kuningas, Ulla Pohjola, Anita Rausti ja Hannu Väisänen. Näyttelyn kuraattorit olivat Steen Heidemann ja museonjohtaja Timo Simanainen ja se toteutettiin yhteistyössä Suomen ortodoksisen kirkkomuseon Riisan kanssa.

Tuottavin yksikkö. Kuva Pasi Autio.

Tuottavin yksikkö – Lahden Taideinstituutin opinnäytetyö-näyttely 4.6.–21.8.

Tuottavin yksikkö esitteli Lahden Taideinstituutista viimeisenä valmistuneen kurssin teoksia. Se oli päätös Taideinstituutin yli 40 vuoden ajan antamalle taidekoulutukselle Lahdessa. Taideinstituutin kuratoiman näyttelyn taiteilijat olivat Suvi Forssén, Mine Güngör, Niklas Ingelius, Veera Inkeri, Maaria Jokimies, Heidi Katajamäki, Katri Korjus, Minna Louhelainen, Elisa Marin, Arttu Matilainen, Jenni Niskala, Kaisa Porkka ja Anssi Uusnäkki.

Nepalin aarre – Treasure of Nepal 23.9. 2016 – 20.1.2017

Vuoden kolmas näyttely, valokuvaaja Gary Wornellin kuratoima Nepalin aarre – Treasure of Nepal avautui yleisölle syyskuussa. *Nepalin aarre* kertoi nepalilaisten käsityöläisten elämästä ja työstä valokuvien, tekstien, videodokumenttien ja esineistön välityksellä. Gary Wornellin tuottamaan aineistoon perustunut näyttely antoi elävän kokonaiskuvan Nepalin nykyisestä taidekäsityöstä. Esiteltäviä käsityömuotoja olivat mm. kuparin valaminen, kultaus, metallin pakotus, kivenveisto, kankaan- ja mattojen kudonta, Thangka-maalaus, paperin valmistus ja koristelu sekä rumpujen, suitsukkeiden ja rukouslippujen valmistaminen.

*Nepal-näyttelyn avajaisissa kuultiin nepalilaista musiikkia.
Kuva Päivi Siikaniemi.*

Kuva Gary Wornell.

NÄYTTELYIHIN LIITTYVÄT TAPAHTUMAT

Vuoden 2015 puolella alkaneen *Piirrä nyt!* – Nykypiirustuksen monet kasvot -näyttelyn oheisohjelmassa oli 9.1. animaatioita yhteistyössä Kino liriksen kanssa sekä Jaakko Rönkön vetämä kuraattorikierros 16.1. Näyttelyn aikana Taidemuseolla järjestettiin myös Antti Sepposen *Lahtikirjan* julkistamistilaisuus. *Piirrä nyt!* näyttely päättyi 23.1.

Faces of Christ -näyttelyn oheisohjelmaan kuului kaksi retkipäivää. Hollolaan 5.2. suuntautuneen retken aikana tutustuttiin taidemuseon näyttelyn lisäksi oppaan johdolla Hollolan Pyhän Marian keskiaikaiseen kirkkoon ja Salpakankaan Sovituksenkirkkoon. Toisen, 9.4. toteutetun retken ohjelmassa oli taidemuseon näyttelyn lisäksi tutustuminen Lahden ortodoksisen seurakunnan Pyhän kolminaisuuden kirkkoon oppaan johdolla. Retkien järjestelyissä oli mukana Päijät-Hämeen taide-museoyhdistys.

Marian ilmestyksestä taidehistorian aiheena kertoi taidemuseon amanuenssi Tuija Vertainen Marian ilmestyspäivänä 13.3. Hän myös piti äitienpäivänä 7.5. johdannon *Faces of Christ* -näyttelyn Neitsyt Maria -aiheisiin teoksiin.

Faces of Christ -näyttelyssä oli myös useita Neitsyt Maria -aiheisia teoksia. Kuva Tiina Rekola, Lahden museot.

Heidi Katajamäen installaatio Arkihiki ja hetken hilse Tuottavin yksikkö -näyttelyssä. Kuva Pasi Autio.

Tuottavin yksikkö -näyttelyn oheisohjelma rakentui näyttelyn teeman eli Lahden taideinstituutista valmistuneiden kuvataiteilijoiden ympärille. Oppilaitoksen järjestämä entisten oppilaiden Alumnipäivä pidettiin taidemuseolla 10.6. Suomen kuvataiteenpäivänä 10.7. museoon oli vapaa pääsy ja ohjelmassa oli taiteilijatapaamisia sekä yleisöopastus. Myös 30.7. järjestettiin taiteilijatapaamisia ja yleisöopastus, joiden yhteydessä näyttelyvieraat saattoivat keskustella taiteilijoiden kanssa.

Nepal-näyttelyn kuraattorina toimi Gary Wornell. Kuva Ulla Aaltio.

Satupäivänä 18.10. kuultiin nepalilaisia satuja ja ihasteltiin paikallista käsityötä. Kuva Erja Puodinketo.

Lahden taidemuseo osallistui valtakunnalliseen *Satupäivään* 18.10. Amanuenssi Tuija Vertainen piti kaksi nepalilaiseen kertomukseen pohjautuvaa satutuokiota Taidemuseolla.

Nepalin aarre -näyttelyn tapahtumapäivä pidettiin 23.10. Sen ohjelmassa oli Gary Wornellin kuraattorikierros ja Anne Meretmaan esitelmä Nepalin nykytilanteesta.

Taidemuseon näyttelyissä ja tapahtumissa vieraili vuoden 2016 aikana 10 890 kävijää.

JULISTEMUSEO

Tammikuussa Julistemuseosta lainattiin *Come to Finland* -näyttelyyn Etelä-Karjalan museoon Lappeenrantaan Paul Söderströmin ja Göran Englundin juliste *Saimaa – La perle des lacs de Finlande*. Näyttely oli esillä 23.1. – 27.3. Näyttely saa jatkoa alkuvuodesta 2017, kun se esitetään Suomen Kansallismuseossa. Kansallismuseon näyttelyyn Lahden julistemuseosta lainataan kymmenen matkailujulistetta.

Julistemuseo toimi yhteistyökumppanina myös Suomen Viron kulttuuri-instituutin järjestämässä *Nykypäivän suomalainen juliste* -näyttelyssä. Tutkija Hanna Suihko tarjosi apua näyttelyn kuratoinnissa ja toimitti näyttelyyn julisteaineistoa Tapani Aartomaalta, Erik Bruunilta ja Jukka Veistolalta. Näyttely oli esillä 28.5. – 26.6. Haapsalun Graafisen Suunnittelun Festivaalilla Haapsalun kulttuurikeskuksessa, 3. – 30.8. Viljandin kaupungin galleriassa, 14.9. – 2.10. Design Night -festivaalilla Viron Arkkitehtuurimuseossa Tallinnassa sekä 14.12.2016 – 16.1.2017 Pärnun kaupungin galleriassa.

Ympäristöministeriön ensimmäinen kansliapäällikkö Lauri Tarasti perusti vuonna 1995 Lahden julistebiennaleen ympäristöjulistesarjan, jonka palkinnon Tarasti on myös aina henkilökohtaisesti lahjoittanut. Kaikki ympäristöjulistesarjan voittajatyöt nähtiin Suomen ympäristökeskus SYKEssä Helsingissä ministeri Lauri Tarastin aloitteesta järjestetyssä näyttelyssä 28.9. alkaen.

Kesällä 2017 järjestettävän Lahden 20. kansainvälisen julistetrienalen ilmoittautuminen oli käynnissä 1.8. – 15.12. Julisteita ilmoitettiin mukaan 2093 kpl yhteensä 657 graafiselta muotoilijalta ympäri maailmaa. Tiukentuneen taloustilanteen vuoksi käytössä oli ensimmäistä kertaa suunnittelijakohtainen ilmoittautumismaksu 20€. Julistetrienalen järjestelytoimikunta odotti jännityksellä ilmoittautumisajan päättymistä, sillä ilmoittautumismaksun vaikutusta ilmoittautujien lukumäärään oli ennalta vaikeaa arvioida. Maksun vaikutus osallistujamäärään ei lopulta ollut kovinkaan dramaattinen.

Syksyllä 2016 järjestettiin myös kutsukilpailu julistetrienalen tunnusjulisteesta, jonka voitti Aimo Katajamäki julisteellaan *Graafikon Jaakobin paini*. Katajamäen iskevä ja monitasoinen juliste valittiin yksimielisesti voittajaksi. Tuomariston mielestä ”juliste vangitsee katseen, on persoonallinen ja omintakeinen. Tyrmäysvoitto, joka iskee suoraan katsojan tajuntaan.” Kilpailun muut osallistajat olivat Kiia Beilinson, Hilppa Hyrkäs, Kirsi Kukkurainen, Jenni Juokka ja Antti Raudaskoski, Ilkka Kärkkäinen, Jukka Veistola sekä Klaus Welp. Tuomaristoon kuuluivat Pekka Loiri, Kari Piippo, Esa Ojala ja Timo Simanainen. Palkinto voittajajulisteelle oli 2000 € (muut 300 €).

RADIO- JA TV-MUSEO

Radio- ja tv-museo Mastola oli suljettuna yleisöltä koko vuoden. Museon laaja remontti valmistui kevättalvella 2016, jonka jälkeen museon tutkijat pääsivät takaisin toimistotiloihin. Museon näyttelykalusteiden rakentaminen alkoi syyskuussa ja jatkui vuoden loppuun saakka. Uusia näyttelyitä käsikirjoitettiin sekä näyttelytekniisiä ratkaisuja suunniteltiin. Radio- ja tv-museo Mastolan asiakasraati kokoontui sähköpostitse useamman kerran sekä kertaalleen kasvotusten remontin valmistumisen jälkeen Radio- ja tv-museossa.

Radio- ja tv-museo on jäsenenä liikenne- ja viestintämuseoiden yhdistyksessä Trafiikki-museot ry. Yhteisen hallituksen ohella osallistuttiin lehti- ja markkinointiyhteistyöhön. Trafiikki-museoilla on yhteismarkkinointia: yhteinen asiakaslehti, näyttelyitä, verkkosivuja ja Trafiikki-verkkokauppa.

HIIHTOMUSEO

Hiihtomuseon remontin alta tyhjennetyissä tiloissa ja Urheilukeskuksen alueella järjestettiin Lahden pohjoismaisten hiihtolajien MM-kisojen esikisat 2016. Tuona aikana Hiihtomuseon tilat olivat kisaorganisaation käytössä VIP-tiloina. Remontti käynnistyi kesällä 2016 jatkuen vuoden loppupuolelle. Näyttely- ja toimistotilat uudistettiin peruskorjaamalla lattiat, seinät ja katot. Myös valaistukset uusittiin. Arkkitehtisuunnittelun teki Jorma Latva, Arkkitehdit Oy Latva ja Vaara. Hankkeesta vastasi Lahden Tilakeskus kunnossapitoinsinööri Harri Haaran johdolla ja rakennusurakoitsijana toimi Rakennuspalvelu Räsänen Oy. Sisätilat vastaanotettiin 9.9.2016. Ulkopuoliset työt jatkuivat vuoden 2017 alkuun saakka. Suurimpana työnä toteutettiin Hiihtomuseon pääsisäänkäynnin katosrakennelma valoportteineen. Lisäksi tehtiin mm. lasinen kaidevalokuvasarja, julkisivutöitä, pihakivetyksen uusiminen ja valaistuksen parantaminen. Takaisin Hiihtomuseon toimistoihin päästiin muuttamaan loka-marraskuun vaihteessa.

Hiihtomuseossa ei ollut näyttelyitä, vaan keskityttiin Salpausselkän eläin- ja mediaseinän aineiston keruuseen ja ”Lahti kansainvälinen hiihtokau-

*Hiihtomuseo sai remontissa uudet pinnat ja kalusteet.
Kuvat Suvi Kuisma ja Ulla Aaltio.*

punkki” –erikoisnäyttelyn suunnitteluun, jotka suunniteltiin avautuvaksi loppiaisena 2017. Edellä mainittu mediaseinä ja erikoisnäyttely ovat Hiihtomuseon Suomi100 -hankkeita. Lisäksi käynnistettiin Hiihtomuseon perusnäyttelyn suunnittelu.

ASIAKASPALVELU

MUSEOPEDAGOGIIKKA

Lahden museoiden museopedagogiseen toiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta vastaa asiakaspalvelupäällikkö Ulla Aaltio yhdessä tutkijoiden kanssa. Museopedagoginen toiminta sisälsi vuoden aikana vaihtuviin näyttelyihin liittyviä tehtäviä, työpajoja ja oheisohjelmaa. Lahden museoissa toteutetaan myös Lahden kaupungin koululaisten kulttuuriohjelmaa, joka muodostaa kouluikäisille suunnatun museopedagogisen toiminnan perustan. Syksystä 2016 alkaen kulttuuriohjelmaa laajentui lisäksi koskemaan Lahden lukioita, myös yksityisten lukioden oppilaita.

Kulttuuriohjelmakäyntejä oli Historiallisella museolla (5-luokka) 1143 oppilasta ja Taidemuseolla (4-luokka ja 7-luokka) 1723 oppilasta. Yhteensä museoissa kävi kevään ja syksyn aikana 2866 oppilasta. 9-luokkalaisten kulttuurikorttia käytettiin 197 kertaa.

Keväällä kuvataiteilija Marja-Liisa Jokitalo piti esikouluikäisille 20 työpajaa *Faces of Christ* -näyttelyyn liittyen. Työpajat täyttyivät hetkessä innokkaista osallistujista. Esiopetus- ja alakouluikäisten työpajojen osallistujamäärä oli yli 470. Työpajoissa lapsiryhmät tutustuivat näyttelyyn keskustellen kierrosta ohjaavan Marja-Liisa Jokitalon kanssa. Sen jälkeen lapset käsittelivät näyttelykokemustaan piirtäen ja maalaten. Työpajatoimintamalli tarjoaa siihen osallistuville lapsille henkilökohtaiseen kokemukseen ja aktiiviseen toimintaan perustuvan elävän kohtaamisen kuvataiteen kanssa. Kyselyn mukaan reilusti yli puolet työpajoihin osallistuneista lapsista oli vierailulla taidemuseossa ensimmäistä kertaa. *Faces of Christ* -työpajatoiminnan mahdollisti Hämeen taidetoimikunnan lastenkulttuurin apuraha. Neljäsluokkalaiset tutkivat *Faces of Christ* -näyttelyssä opettajien johdolla mm. teosten kuvakieltä ja symboliikkaa. Käynteihin osallistui yli 890 neljäsluokkalaista.

Syksyllä Marja-Liisa Jokitalo piti esikouluikäisille 20 ”Tehdään käsin ihan ite” työpajaa *Nepalin aarre* -näyttelyn aikana. Työpajat toteutettiin Päijät-Hämeen taidemuseoyhdistyksen tuella, joka kattoi museon sisäänpääsymaksut ja myös Päijät-Hämeen kulttuurirahastosta saadulla apurahalla. Syksyn työpajoissa kävi 209 lasta ja 24 aikuista. Marja-Li-

Kulttuuriohjelman 4-luokkalaisten vierailu Taidemuseolla, oppaana kulttuuriohjelman koordinaattori Susanna Koponen. Kuva Ulla Aaltio.

sa Jokitalo piti myös koko perheelle suunnatun paperityöpajan 3.12. Taidemuseolla.

Taidemuseon 7-luokkalaisten *Nepalin aarre* -näyttelyyn suunnatun kulttuurikäynnin yhteyteen lastenkulttuurikeskus Efekti toteutti kaksi työpajakokonaisuutta paperityöpajan ja valokuvatyöpajan. Paperityöpajan toteutti osuuskunta Vaste ja valokuvatyöpajan Meitsie Teitsie-ryhmä. Työpajat saivat erinomaisen vastaanoton.

Valtakunnallisena satupäivänä 18.10. amanuenssi Tuija Vertainen piti kaksi nepalilaiseen kertomukseen pohjautuvaa satutuokiota Taidemuseolla.

Yleisöopastuksia järjestettiin Historiallisessa museossa 12 kertaa ja Taidemuseossa 16 kertaa. Ryhmäopastuksia oli Historiallisella museol-

Klasari-Klaara ja Jazz-Piski esiintyivät Sinfonia Lahden lastenkonsertissa. Kuva Ulla Aaltio.

la 39 kertaa, Taidemuseolla 15 kertaa. Draamallisia Marolan piika kieroksia ja Anna-Stina Rinkelin opastuksia järjestettiin seitsemän.

Marraskuussa toteutettiin Lahden kotihoidon aloitteesta *Mummot museoon, papat perässä pilotti*, jossa Lahden kotihoidon asiakas vieraili saattajan (museokummi) kanssa viikolla 47 Historiallisella museolla ja viikolla 48 Taidemuseolla tutustumassa museoiden näyttelyihin. Pilotin tarkoituksena oli selvittää voidaanko tällaisella vierailumuodolla parantaa museoiden saavutettavuutta iäkkäämpien ikäryhmien piirissä ja aktivoida museokummi-toimintaa.

TAPAHTUMAT

Kevään aikana järjestettiin Historiallisella museolla yhteistyössä konservatorion kanssa yksi Kartano soi –konsertti ja joulukuussa joululaulujen yhteislaulutilaisuus. Toukokuussa lapsille suunnatussa Sinfonia Lahden lastenkonserlassa esiintyivät Klasari-Klaara ja Jazz-piski. Sinfonia Lahden kamarimusiikkikokoonpanot järjestivät vuoden aikana Historiallisella museolla kolme konserttia. Sinfonia Lahden pienryhmä esiintyi toukokuussa ja marraskuussa myös Taidemuseossa.

Vintage-henkinen tapahtuma *Suvi alkaa Kartanosta* 21.5. innosti 1200 kävijää osallistumaan tapahtumaan ja tutustumaan Historiallisen museon näyttelyihin.

Ainopuiston teatteri esitti elokuussa Ainopuistossa *Kapteeni ja rullatehtaan Aino* –näytelmää 11 kertaa. Miltei loppuunvaratuissa esityksissä oli hieman alle 2000 katsojaa.

Taidelauantaina 3.9. Historiallisen museon ohjelmassa oli Riitta Niskasen opastama Kävelyllä Kisapuistossa -kierros, Anna-Stina Rinkelin draamaopastuksia ja Taidekollektiivi Liiketila Maan esitys. Päivän aikana Historiallisessa museossa vieraili 850 henkeä.

Ornamon Design Joulumyyjäiset pidettiin kuudetta kertaa Taidemuseossa 19. - 20.11. Myyjäisissä olivat esillä muodin, designin ja taidekäsityksen huiput, tuoreet ja kiinnostavat suunnittelijat sekä uniikit tuotteet.

*Taidelauantain ohjelmassa oli mm. kuorolaulua. Kuva Ulla Aaltio.
Kapteeni ja rullatehtaan Aino aloitti Ainopuiston teatterin esitykset
Historiallisen museon edustalla. Kuva Ulla Aaltio.*

Taidelauantain tapahtumia: Taidekollektiivi Liiketila Maan esitys ja tutkija Riitta Niskasen opastama kiertokävely. Kuvat Ulla Aaltio.

Tapahtumassa oli mukana paljon paikallisia, lahtelaisia suunnittelijoita. Kahden päivän aikana museossa kävi 2191 asiakasta.

Perinteistä *Adventti alkaa Kartanosta* -tapahtumaa vietettiin lauantaina 26.11. Tunnelmallinen tilaisuus onnistui hyvin ja saimme kiitosta asiakkailta, jotka viihtyivät Kartanolla pitkään! Kävijöitä oli päivän aikana 750 henkeä.

Kevään, kesän ja syksyn aikana Kartanolla pidettiin viisi FC Lahden VIP-tilaisuutta. Lahden tekninen ja ympäristötoimiala järjesti Historiallisella museolla 6.9. avoimen yleisötilaisuuden Teivaan hotellihankkeesta.

Adventti alkaa Kartanosta tarjosi monenlaista ohjelmaa. Kuvat Ulla Aaltio.

Asiakaspalvelijat Kati Vihtonen ja Mika Myllynen esittelivät Hiihtomuseota Lahden MM-esikisoissa. Kuva Ulla Aaltio.

VIESTINTÄ JA MARKKINOINTI

Museon markkinointitiimi kokoontui vuoden aikana yhden kerran. Asiakaspalvelupäällikkö Ulla Aaltio ja myyntisihteeri Birgitta Harju osallistui myös Sivistystoimialan viestintä- ja markkinointitiimin kokouksiin.

Museo on mukana Culture Finland katto-ohjelmassa jonka tavoitteena on alueen kulttuurimatkailutuotteiden kehittäminen, kulttuuri- ja matkailutoimijoiden verkostoituminen ja luovan alan toimijoiden toimintaedellytysten parantaminen. Lahti Region Oy hallinnoi Culture Finland katto-ohjelman alla alueellista Culture Finland -hanketta.

Lahden urheilu- ja messukeskuksessa järjestettiin 25.–26. elokuuta harrastusmahdollisuuksia lapsille ja nuorille esittelevä messutapahtuma, johon ennakkoilmoittautumisten perusteella osallistui n. 9000 lahtelaista peruskoululaista. Lahden museot oli mukana tapahtumassa esittelemässä museoiden toimintaa. Museon pisteellä nuoret saivat ottaa muotokuvan itsestään tarjolla olleen rekvisiitan avulla. Museon pistettä ylläpitivät asiakaspalvelijat Erja Puodinketo ja Kati Vihtonen. Messutapahtuman toteutti jo toisen kerran Lahden kaupungin Sivistystoimiala yhdessä Koulutuskeskus Salpauksen kanssa.

Myyntisihteeri Birgitta Harju osallistui 10.–12.10. Culture Finland-temmaiselle Pohjois-Karjalan opintomatkalle, jossa tutustuttiin paikallisiin kulttuurimatkailun tuotteisiin. Samoin hän osallistui Lahdessa sekä Helsingissä Suomen suurimpaan matkailun osto- ja myyntitapahtumaan Suomaan.

Museon markkinointia suunnattiin pääkaupunkiseudulle enemmän, ja se näkyi selvästi lisääntyneenä asiakasvirtana. Museo sai positiivista medianäkyvyyttä lahjoittamalla vapaalippuja Survival Pack:iin, joka jaettiin jokaiselle Lahden ammattikorkeakoulun uudelle opiskelijalle.

Paikallisesti museo näkyi City-tauluissa sekä paikallislehdissä ilmoituksilla. Sosiaalisen median käyttöä lisättiin loppuvuodesta instagramilla facebookin ja twitterin lisäksi.

Museoliiton alullepaneman Kutsu poliitikko museoon -viikon 31.10. – 4.11. aikana museot ympäri Suomen avasivat ovet kulissien taakse. Museot kutsuivat itselleen tärkeitä poliitikkoja tutustumaan museon toimintaan mahdollisimman käytännönläheisesti. Lahden museoiden kutsuun 2.11. vastasivat europarlamentaarikko Henna Virkkunen, joka osallistui taidemuseotyöhön. Lahtelaisista valtuutetuista Radio- ja tv-museolla vieraili Sirkka-Liisa Kaukanen tutustumassa Digital Signage-järjestelmään sekä Mastolan näyttelyn uudistukseen, rakennustutkimuksen vieraana olivat Marja Kaitainen ja Ulla Vaara.

Taidelauantaina yleisöä kiinnostivat mm. museokaupan tuotteet ja vanhat näyttelyjulisteet. Kuva Päivi Siikaniemi.

Timo Siukosen kirjoittama Puusuksia Suomesta esiteltiin Kartanolla, vas. Timo Siukonen, Hannu Takala ja Suvi Kuisma. Kuva Ulla Aaltio.

MUSEOKAUPPA

Kahvila Laurellin kanssa tehtiin yhteistyötä *Kaneli ja Kardemumma* -näyttelyyn liittyen. "Lefrenin paremmat korput" maistuivat usealle museon vierailijalle. Museokauppa ja Eurokangas loivat Historiallisen museon vintage-tapahtumaan mukavaa tunnelmaa 50-luvun kauniilla asuilla. Valmiita vaatteita oli esillä museokaupassa, josta sai ostaa kaavat. Mallinukkien kauniit vaatteet olivat museon sekä Kartanon ystävien käsialaa. Kankaat asuihin tulivat Eurokankaasta.

Lahden kaupungin yhteistä verkkokauppaa oli kaupungintalolla suunnittelemassa myyntisihteeri Harju. Verkkokauppa käynnistyy 2017 vuoden keväällä.

Vuoden lopulla museokauppoihin tulivat myyntiin hauskat Lahti-pipot, joiden graafisen ilmeen suunnitteli muotoiluinstituutin opiskelija Teemu Paavola. Museon valokuvaaja Tiina Rekolan ottamista kuvista teetettiin minttupastillirasioita, mikrokuituliinoja, postikortteja ja snowdoneja.

Vuoden aikana museon omia julkaisuja ilmestyi ennätyksellinen määrä. Niistä suosituimmiksi nousivat ASKO-kirja sekä teos "Nyt Lahteen". Kirjoja tilattiin myyntiin myös paikalliseen kirjakauppaan ja kirjatilauksia tuli runsaasti ympäri Suomea.

KOULUTUS

Museon turvallisuuskoulutukseen osallistui kolme asiakaspalvelijaa ja Koulutuskeskus Salpauksen järjestämään Työpaikkaohjaajan koulutukseen (kolme opintoviikkoa) yksi asiakaspalvelija. Asiakaspalvelupäällikkö Ulla Aaltio osallistui Näyttely Cafe -koulutukseen Tampereella 13.-14.9.

Asiakaspalvelija Erja Puodinketo osallistui 6.10. Kansallismuseossa järjestettyyn museokortti-koulutukseen.

KARTANON YSTÄVÄT

Kartanon ystävät ry on museonystäväyhdistys, joka perustettiin vuonna 2011 tukemaan Historiallisen museon toimintaa ja edistämään museon tunnettuutta, kulttuurimyönteistä ilmapiiriä ja museoharrastusta Lahdessa ja Päijät-Hämeessä.

Kartanon ystävät järjesti Kafé Kartanossa ryhmille kahvituksia, omia jäsentapaamisiaan ja vastasi museon päätapahtumien Suvi alkaa Kartanosta, Taidelauantai ja Adventti alkaa Kartanosta yleisökahvituksista. Museon ja Kartanon ystävien yhteistoimintaa suunniteltiin vuoden aikana kolmessa yhteispalaverissa. Museon edustajina kokouksessa olivat asiakaspalvelupäällikkö ja myyntisihteeri.

Toimintavuoden huippuhetkiä oli alkuperäisen Fellmanin aikaisen ruokasalin kaluston hankkiminen Kafé Kartanoon. Kalustoon kuuluu iso kertaustyylinen astiakaappi, pöytä ja kuusi tuolia. Kartanon ystävät järjesti Designhuutokaupan museon Suvi alkaa Kartanosta -tapahtuman yhteydessä Fellman-kaluston hankkimiskustannusten kattamiseksi.

KARTANON YSTÄVIEN AVUSTUKSET MUSEOLLE

Kartanon ystävät antoi museolle lisalahjoituksena Kartanon kertomaa -kirjoja yhteensä 65 kpl. Lahjoituksen arvo on 1079 euroa. Kirjoista

Kuva Ulla Aaltio.

saavat myyntitulot museo käyttää lahjakirjan määrittelemällä tavalla. Lahjoituksen käyttötarkoituksesta lahjakirjassa mainittiin erikseen nykytekniikkaa hyödyntävän näyttelyopastuksen kehittäminen Lahden historiallisella museolla.

Museolle lahjoitettiin 300 euron avustus kaava-arkkien toteuttamista ja kopioimista varten. Kartanon ystävä Anneli Aro-Muukka ja konservaattori Maija Nisonen toteuttivat kaava-arkit, jotka saatiin esittelyyn ja myyntiin Suvi alkaa Kartanosta -tapahtumassa. Museon tutkimusyksikölle myönnettiin 2000 euroa Päivi Revon pro gradu -työn julkaisemiseksi Tutkimuksia -sarjassa. Avustus käytettiin tutkimuksen painatus- ja taittokuluihin.

Museon elävöittämiseen ja museokulttuurin kehittämiseen myönnettiin 500 euroa käytettäväksi syksyn 2016 aikana draamaopastuksiin sekä Culture Finland-opintomatkaan Pohjois-Karjalaan.

Kartanon ystävät lahjoitti museolle myös hankkimansa kisakaupunki-materiaalin ns. Beach flagit, joiden hinta oli 249,24 euroa, kiinnitettäväksi Lahti 2017 MM-kisojen aikana Historiallisen museon sisäänkäynnin molemmin puolin.

HENKILÖKUNTA

Vakinainen henkilökunta

museonjohtaja FM Timo Simanainen
asiakaspalvelupäällikkö FM Ulla Aaltio
kokoelmapäällikkö FM Sari Kainulainen
tutkimuspäällikkö FT Hannu Takala
näyttelypäällikkö FM Tiia Tiainen
amanuenssi FM Maija Riitta Kallio
amanuenssi FM Ilkka Kuhanen 21.3. alkaen
amanuenssi FL Tuija Vertainen
tutkija fil. yo Vesa Järvinen (Itä-Hämeen museo, Hartola)
tutkija FM Milla-Lotta Kemiläinen 11.9. saakka
tutkija FM Suvi Kuisma
tutkija FT Riitta Niskanen
tutkija HuK Helena Peippo
tutkija TaK (ylempi), FM Kari Savolainen 31.3. saakka
tutkija FM Päivi Siikaniemi
tutkija FM, TaK /Teollinen muotoilija Hanna Suihko
tutkija FM Päivi Vickholm
toimistosihteeri Satu Forsström
myyntisihteeri Birgitta Harju
konservaattori Maija Nisonen
konservaattori Ritva Suvanto 29.2. saakka
konservaattori Lauri Löfman 16.5. alkaen
kuva-arkistonhoitaja FM Päivi Taipale
valokuvaaja Tiina Rekola

kuvankäsittelijä Mervi Mäkinen
museoapulainen Minna Tolvanen
vastaava näyttelymestari Mika Pettinen
näyttelymestari Jani-Markus Männistö
museomestari Jaakko Rautalahti
museomestari Petri Vallgren
asiakaspalvelija Jorma Jalava
asiakaspalvelija Harri Karttunen
asiakaspalvelija Tapani Kilpiö
asiakaspalvelija Mari Lindgren 8.2. alkaen
asiakaspalvelija Mika Myllynen
asiakaspalvelija Tuija Parhiala
asiakaspalvelija Erja Puodinketo
asiakaspalvelija Kati Vihtonen
museonvalvoja Eeva Siikjärvi

Sijaiset ja tilapäinen henkilökunta

kaivaustenjohtaja FM Eetu Sorvali
7.1. - 7.2., 22.2. - 31.12.
kartanpiirtäjä, maakuntamuseotutkija
HuK Anna-Riikka Vaden 15.3. - 31.12.
projektitutkija FM Marja Huovila 1.8. - 31.12.
projektitutkija FM Susanna Korhonen
11.1. - 10.4., 13.4. - 30.6., 26.9.- 31.12.
kartanpiirtäjä FM Päivi Repo 15.3. - 31.12.
kartanpiirtäjä FM Piritta Häkälä 15.3. - 31.12.
museoavustaja Marika Honkaniemi 6.4. - 5.5.

Vuoden aikana museolla työskenteli palkkatuella kolme henkilöä, kesätyömäärärahoilla seitsemän henkilöä ja työharjoittelussa kymmenen henkilöä.

TALOUS

	TALOUSARVIO euroa	TOTEUTUMA euroa
MENOT YHTEENSÄ	3 911 700	3 917 156
TULOT YHTEENSÄ	191 700	329 787
NETTO	3 720 000	3 587 369
POISTOT	73 800	228 416
9 09 IRTAIN OMAISUUS	750 000	650 758

Museon valtionosuus oli 1 245 806 euroa.

Saadut erityisavustukset:

Opetus- ja kulttuuriministeriö / Radio- ja tv-museon teknisten museosisältöjen suunnittelu ja toteutus	30 000
Päijät-Hämeen liitto / Suomi 100 avustus – Salpausselkä elää –mediateos	1 000

LIIKUNTA- JA KULTTUURILAUTAKUNTA 2016

Museotoimen hallinnosta huolehtii kaupunginhallituksen valvonnan alaisena kaupunginvaltuuston valitsema liikunta- ja kulttuurilautakunta. Sen alaisena toimivat kaupunginmuseo, kaupunginorkesteri, kaupunginteatteri, kulttuurikeskus ja liikuntapalvelut, jotka muodostavat liikunnan- ja kulttuurin vastualueen.

Lautakuntaan kuuluivat:

puheenjohtajana toimitusjohtaja, HHJ Marko Varjonen
varapuheenjohtajana graafinen suunnittelija Ulla Koskinen-Laine
yrittäjä Juhani Hilkemaa
apulaisosastonhoitaja, eläkeläinen Sirkka-Liisa Kaukanen
liikkeenharjoittaja Mervi Lilja
yksilövalmentaja Jarmo Heino
asiakasvastaava Tomi Sairomaa
yrittäjä Tarmo Möykky
merkantti, VH, eläkeläinen Sirpa Purmonen
erityislastentarhanopettaja Marjo Jokinen
liikunnanopettaja, eläkeläinen Pertti Arvaja
tarkastaja Pasi Kousa
talousasiantuntija, MsBA Lotta Koivula 31.10. saakka
opinto-ohjaaja Riitta Vuori 1.11. lukien

varajäsenet:

projekti-insinööri, DI Pasi Huhtinen
rehtori, eläkeläinen Matti Vierumäki
FT Birgitta Stjernvall-Järvi 26.10. saakka
yrittäjä, eläkeläinen Marketta Iso-Kuortti 27.10. lukien
Meri Virtala
Ritva Kytönen
lasinleikkaaja Raimo Pehkonen
laatupäällikkö, luottamusmies Kimmo Virtanen
koneenasentaja, eläkeläinen Unto Taipale

kotitalousteknikko, eläkeläinen Marja Rautkoski

Liisa Stranden

opinto-ohjaaja Tero Romakkaniemi

kunnossapitoasentaja Marko Toivonen

opinto-ohjaaja Riitta Vuori 31.10. saakka

palvelupäällikkö Silja Sajalahti 1.11. lukien

henkilöstön edustaja Maija Nisonen

varaedustaja Timo Kangas

Nuorisovaltuuston edustaja Sini Bondarew

varaedustaja Hanna Hietala

Kaupunginhallituksen puheenjohtaja Juha Rostedt

varalla 1. varapuheenjohtaja Jarkko Nissinen.

Lautakunnan yhteisten asioiden esittelijänä on toiminut toimialajohtaja Tiina Granqvist ja pöytäkirjan pitäjänä hallintojohtaja Katriina Martikainen. Kaupunginmuseota koskevien asioiden esittelijänä on ollut museonjohtaja Timo Simanainen ja vastualuejohtaja Tommi Lanki.

Lautakunta kokoontui vuoden 2016 aikana yhdeksän kertaa. Pöytäkirjoihin kertyi 104 pykälää.

LAHJOITTAJAT

Lahden museot kiittää seuraavia henkilöitä ja yhteisöjä vuonna 2016 saamistaan lahjoituksista:

Kulttuurihistorialliset kokoelmat

Teija Ahola, Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo, Carola Farthing, Anne Govenius-Thim, Maijastiina Hagström, Saara Hirvisalo, Hollolan kotiseutuyhdistys ry, Eeva Honkasalo, Raimo Huttunen, Airi Huuhtanen, ICOMOS Suomen osasto, Arto Korhonen, Jukka Laaksonen, Olavi Lilja, Maija Nisonen, Manne Salosen perikunta, Museovirasto, Nextiili paja, Nekalan kierrätyskeskus, Riitta Niskanen, Antti Nyström, Helena Peippo, Katariina Pesonen, Petri Vallgren, Pirjo Virtanen.

Kuva-arkisto

Eeva Honkasalo, Antti Nyström, Helena Tuominen-Aliferenko.

Arkistolahjoittajat

Jukka Laaksonen, Juha Silvo.

Talviurheiluun liittyvät kokoelmat

Kari Etelä, Janne Haikari, Ilkka Häme, Pertti Laaksonen, Manne Salosen kuolinpesä, Tapio Mäkelän perikunta, Paavo Pinomaa, Jukka Sairanen, Helvi Tanninen, Pekka Vaahto, Tarmo Virtanen.

Radio- ja tv-alan kokoelmat

David Bullivant, Apeli Halinen, Antti Korhonen, Suvi Kuisma, Matti Laurell, Jussi Leijonakallio, Merja Lindström, Leena Mäkelä, Heikki Olkkonen, Petri Vallgren.

Taidekokoelmat

Niklas Ingelius, Timo Jakola, Lahden uskontojen välinen työryhmä, Lahden Taideinstituutti, Aaro Matinlauri, Arto Määttä, Tapani Rönkä, Antti Salokannel, Kirsi Vahtera.

Julistekokoelmat

Peter Bankov / Anna Tretyakova, Erkki Kannosto.